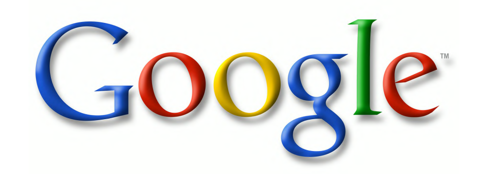

Digitized by Google
49 C 115

Persian Turk. Arab
SPERO
Felix Wakefield

التحفة الزهية

في اللغات الشرقية

على الرسالة البهية * الفارسية التركية * تأليف العالم اللبيب * والفاضل الحسيب * كمال افندى احد اعضا مجلس المعارف العمومية * وناظر عموم مكاتب الدولة العثمانية العلية * واحد ارباب مجلس العلوم * الذى هو تحت تسميته (انجمن دانش) موسوم *

المستخرجة الى اللسان العربي عن يد العبد الفقير * المقر بالعجز والتقصير * الراجي عفو ربه الرؤف * ناصيف بن منعم المعلوف * مدرس الالسنة الشرقية * والمولف والمترجم في اللغات العربية والتركية ثم الفرنساوية *

وقد طبعت بنفقة المرغب والمشوق لترجمتها * والمستحسن تكرار طبعها وشهرتها * صاحب الخير والمراحم * المتسربل بوشاح النعمة والمكارم * امين مخلص افندى الازميرى * الترجمان الأول سابقاً في الديوان الهميونى * وكاتب سر الخارجية سالفاً * واحد اعضا مجلس العلوم السام * ومامور الدولة العلية حالاً في بر الشام * دام فضله *

في مدينة ازمير

بمدة ولاية * وتحت حماية * الوكيل الاعظم * والوزير الافخم * انسان عين الوزرا الجليل * عالى پاشا ذى الجود والفضل الجزيل * وبالله التوفيق امين *

---

* ١٢٦٩ *

سنة

* ١٨٥٣ *

(يا الله)

بسم الله المبدى المعيد

سبحانك يامن افضت من ابحر مراحمك وغناك * على الانسان مايعجز عن نواله سواك * واودعت فيه حكمة سبك درر المعانى نبات الافكار * فى قواميس الالفاظ والاصوات * كما انك قدرته على استخراجها من اصداف البحار * تمييز الدعما سواه من المبروات * والصلوة والسلام على انبيائك الاطهار * ورسلك بدور الادوار * صلاة وسلاما ممتدين امتداد العوالم والافلاك * ومتعاقبين تعاقب الليل والنهار * على السنة الانام والاملاك * فاستجب بجاههم اللهم مانقدمه لدى عرشك من التوسل بحفظ مولانا صاحب المراحم والعدل * وسلطاننا وحيد الدهر والفضل * من اقمته رحمة للعالمين * السلطان عبد المجيد خان * ولى الامر الامين والفخر المبين * فانك اعظم المحسنين * وابّد فيه حبة الفائق باعادة انوار العلوم والمدارس * مابين عبادك وقد كانت دوارس * شكرا لجلالك بافصح لسان ذالق * فى المغارب والمشارق * وايده على تحلية جيد دولته بحلى الجود والثنآء * فتشرق اشراق شموس الافاق على العوالم والاحياء * فانك سيد المؤيدين *

وبعد فيقول العبد الفقير ناصيف بن الياس منعم المعلوف * اذ قد منّ الله تعالى علىّ بتعلم لغتى التركية والفرنساوية * وبتطبيقهما على اللغة العربية * وتلوت الرسالة الفارسية التركية * تاليف السيد الجليل * والامام النبيل * من

شهدت

شهدت له افاضل عصره * بكمال صفاته * كمال افندى احد موقرى اعضاء مجلس المعارف السلطانية * وناظر عموم المكاتب الهميونية * واحد ارباب مجلس العلوم الاكادميه * وهو كما قال فيه الشاب النجيب * واللبيب الاديب امين شميل اللبنانى

شعر

* شهم غدا فى مقامات العلى علماً * كالشمس فى وسط الابراج تنتقل *
* فى كل منزلة ضاءت مفاخره * اقصى الكمال لديه جاء يمتثل *

وقال فيه ايضا

* عادت صفاتك للمعالى قرينة * حتى تسربلت الكمال لباسا *
* وغدوت للانام بدر فضائل * تمّا تراقبك المنازل راسا *
* فانرت اجرام العلاء لازما * شمسا تحيط بك البروج اساسا *
* لازال يعرفك الكمال رئيسه * واولى المعارف سيدا وقياسا *

ووجدت الفائدة المشتملة عليها لمن رام ادراك اللغتين المذكورتين * ووددت ان لا تكون شموس منافعها * كاسفة فى سوآء لغة الاعراب * مقر الفصاحة والبراعة * فيحرم من لذيذ فاكهتها * كثير ممن شهدت لهم بالفضل والاداب * البلاغة والبراعة * فعملت عليها ترجمة عربية * ودعوتها التحفة الزهية فى اللغات الشرقية * تابعا بذلك نظم اصلها * ليسهل على الطالبين فهمها * وقد جاءت بحمده تعالى خالية عن التحريف والتصحيف * تقر بالفضل لصاحب الاصل المنيف * لازال مقصد الادبآء والفضلآء ومنزل العلمآء والبلغآء *

هذا وبالله التوفيق *

تكلم رساله‌سی دیباجه‌سی

اربابی عندنده معلوم اولدیغی اوزره هر بر لساننده تكلّم اول لسانی بیلنلر ایله صحبت و مكالمه‌یه متوقف اولوب مثلا بر آدم هر
نقدر عربی و فارسی اوقیوب و اوقوتسه اربابی ایله مكالمه ایدوب تحصیل ملكه ایتمینجه تكلمه مقتدر اولمیه جغی و لو علم
قوتی ایله تكلم ایتسه بیله اصول مكالمه‌یه توافق ایتمیه جكی آشكاردر شمدی‌یه قدر عربی و فارسی پك چوق كتابلر
تألیف اولنمش ایسه ده مخصوصا تكلّم ایچون یاپلمش بر كتابه تصادف اولنه مدیغندن هوسكاران لسان فارسی‌یه برهدیهٔ
عاجزانه اولمق و ایلروده اختلاس وقت اولنور ایسه دها زیاده توسیع و تفصیل قلنمق اوزره فارسی سؤال و جواب
اصولنده بر مكالمه رساله‌سی ترتیب و درت باب اوزره تبویب اولندی و بر متكلّم ایله مخاطب فرض اولنوب متكلمك
فارسی اولدرق ایتدیگی سؤال و خطابه س و مخاطبك كذلك فارسی ویردیگی جوابه ج حرفلری اشارت اولنه‌رق
مقابلنده اولان سطرلره دخی اهل ایرانك استعمالنه تطبیقا تركچه معنای لازمیلری یازیلوب بشقه بشقه لغتلرینی تفسیر
و بیاندن صرف نظر اولندی و ایرانده حین ملاقاتده یكدیگره سلام و یرمك سنت سنیه‌سی مرعی ایسه ده كوچك بیوكه
و اكثری پیاده آتلویه و صاحبخانه اوطوردیغی حالده كلان مسافره سلام و یرمك و سلامی الان دخی ینه سلام علیكم
دیدرك مقابله ایتمك و اصحاب رتبه‌دن بولنان ذات تواضع مراد ایدر ایسه مادونی اولان شخصه سلامده مسابقت

ایلمك

ایلمک اصوللرندن اولوب ال ایله تمنّا جاری اولمدیغندن اوطوردیغی حالده دخی رسم خوش امدی وسؤال خاطر
اکثری انحناو سرفرو ایلمک مثللو اشارت وایما ایله ایفا اولنمق عادتلری اقتضاسندندر ولسان فصیح البیان ترکی یه
اکثری عربی وفارسی والسنهٔ سائره قارشمق مناسبتیله وسعت کامله کلدرک انواع صور مستحسنه ایله افادهٔ مرام ودراز
کونه تعبیرات خوش آینده ایله تبریک وقت وفتح مقدمهٔ کلام ممکن اولوب بیانغی الفاظ ترکیهٔ اصلیه دن استغنا حاصل
اولمشدر لکن لسان فارسی یه عربیدن ماعدا السان قارشمدیغندن ترکی قدر وسعت کلمدیکنه بناً مکالمه لرنده لغات
اصلیه واصطلاحات قدیمهٔ مرعیه لرندن عدول ممکن اولمیه رق اثنای ملاقاتلرنده ذکری سبقت ایتدیکی وجهله سلام
وانحنا وسرفرو مثللو حالات ایله رسم ترحیبی اجرا وبعض کونه تعبیرات مخصوصه ایله استفسار حال ایدوب
مصاحبته ابتدا ایدرلر اشبو رساله درت باب اوزره تبویب اولنوب باب اوله روزمرّه مستعمل اولان تعبیرات
ایله ابتدا ومناسبت ایله اکثر لزوملی لغتلر دخی تحریر واملا اولنمشدر ومطالعه ایدنلره علم اجمالی
حاصل اولمق اوزره باب ثانیده ایرانک احوال ممالک وبلدان وکیفیت طرق
ومسافاتی بیان اولنوب باب ثالثده السنه وکتابت وشعر وانشایه دائر معرفتلرندن
بحث اولنه رق باب رابعده سؤال وجواب اصولی تسترکله عدد وحسابه دائر
وسائر لغت شتّی قید واملا اولنمشدر

باب اول

	فارسی	ترکی	عربی
س	خوش آمدید صفا آوردید	خوش کلدیکز صفا کلدیکز	جیتم بالسرور والراحه * اهلاً وسهلاً ومرحبا
ج	صحبت شما کم نشود بخدمت شما رسیدیم	دولتکز دائم اولسون خاکپایه کلمکله تشرف ایلدک	فلتدم دولتکم حضرنا لخدامتکم و تشرفنا بترب اقدامکم
س	احوال شما چه کونه است ملالی ندارید	کیف شریفکز نصلدر انشاالله برکدریکز یوقدر	کیف مزاجکم الشریف انشاالله تکونون خالین من الکدر
ج	الحمدلله از صحبت شما اکر ملالی هم بود از رسیدن خدمت شما رفع شد	الحمدلله سایهٔ لطفکزده برکدرمز یوقدر بالفرض اولسه بیله خاکپایه کلمکله رفع اولدی	الحمدلله بظل لطفکم غیر مکدرین وبالفرضیه لوکنا مکدرین لزال ذلک من مجینا الترب اقدامکم
س	ناخوشی جسمانی ندارید	وجودیکز انشاالله صحت وعافیتده در	ان شآء الله یکون وجودکم بکل صحة وعافیه
ج	الحمدلله از لطف شما	الحمدلله آثار لطفکزله	الحمدلله من تاثیر لطفکم بخیر
س	بنده را بکلی فراموش فرمودید	بنده‌کزی کلیا فراموش بیوردیکز	لقد نسیتم داعیکم بالکلیه

	ف	ت	ع
ج	استغفرالله شما کی ازخاطرما فراموش خواهید شد	استغفرالله سز نزمان خاطرمزدن چیقار فراموش اولنورسکز	استغفرالله باتی زمن برحتم من فکرنا او نسیناکم
س	حقیقة من هم تقصیر دارم بخدمت شما مشرف نشدم	حقیقة بنده ده قصورم وار خدمتکزله مشرف اوله مدم یعنی خاکپایکزه کله مدم	حقیقة ان القصور من لدیکم اذ ما تشرفت بخدمتکم وما امکننی ان احضر لترب اقدامکم
ج	استغفرالله قصور یعنی چه شما صاحب اختیارید بنده خانه متعلق بشماست	استغفرالله قصور نه دیمک سز صاحب اختیارسکز بنده خانه سزه متعلقدر	استغفرالله ما معنی القصور انتم اصحاب الارادة ومحلی یخصکم
س	احوال مخدوم زادها چه گونه است	مخدوم زاده لرک کیفلری نصلدر	کیف مزاج الاولاد مخادیمکم هل انه جیّدٌ
ج	دعاگوی شما هستند	سزک دعاجیکزدرلر	هم داعون لکم
س	احوال برادر و والده خوش است	برادر و والده کزک کیفلری ایو میدر	کیف حال الوالدة وشقیقکم هل انهما بخیر
ج	شما را دعا میکویند	سزه دعا ایده یورلر	آخذان بالدعا لاجلکم
س	عید شریف شما مبارک	عید شریفکز مبارک اولسون	عیدکم الشریف فلیکن مبارکاً *
ج	شما راهم انشاالله این عید مبارک باشد	سزه ده انشاالله بو عید مبارک اولور	وهذا العید فلیکن ایضاً مبارکاً علیکم انشاالله
س	قدوم نورسیده مبارک باشد	نورسیده کزک قدومی مبارک اولسون	مولودکم الجدید فلیکون قدومه سعیداً

	ف	ت	ع
ج	خدا بشما هم انشا الله کرامت کند	خدا سزه ده انشا الله کرم ایدر	الله يهبكم كذلك
س	منصب تازه شما مبارك	یکی منصبکز مبارك اولسون	وظيفتكم الجديدة فلتكن مباركة
ج	انشا الله شما هم بمنصب خوبی سر بلند میشوید	انشا الله سزده بر کوزل منصب ایله سربلند اولورسکز	وان شاء الله يكن لكم وظيفة حسنة التي ترفع شانكم
س	خیلی وقت است شما را ندیده بودم اشتیاق داشتم	چوق وقتدر سزی کورمامش ایدم اشتیاقم وار ایدی	لي زمن لم انظركم وكنت مشتاقا لكم جداً
ج	من هم دلم میخواست بخدمت شما برسم از کم سعادتی میسر نشد	بنده کوکلم استردی خدمتکزه کلمه‌یی طالعسزلکدن میسر اولمدی	انا ايضا كان قلبي يتشوقكم وانما لسوء الحظ لم يتيسر نصيب
س	مظنه در استانبول نبودید	ظنمه استانبولده دکل ایدیکز	اظن انكم ما كنتم بالاستانة
ج	خیر جایی رفته بودم تازه آمدم	خیر بر یره کتمش ایدم یکی کلدم	كلا لقد كنت في مكان اخر والان قد رجعت
س	البته بمنزل خود تان پایین آمده اید	البته کندی خانه کزه اینمش سکزدر	من المعلوم انكم نزلتم بمحلكم المخصوص
ج	منزل از خودم ندارم جایی مهمان شدم	کندی قوناغم یوقدر بر یرده مسافر اولدم	ليس لي منزل خاص بل انا مقيم في احد الاماكن

	ف	ت	ع
س	چرا به بنده خانه تشریف نیاورده جامی دیگر رفتید	نیچون بنده خانه کزی تشریف ایتمیوب بشقه محله کتدیکز	لماذا توجهتم لغیر مکان وما شرفتم محلکم هاهنا
ج	چون عیال واولاد ما انجا منزل داشتند ماهم لابد شدیم انجا پایین آمدیم	چونکه عیال واولادمز اوراده ساکن ایدیلر بزده ناچار اورایه نزول ایلدك	حیث الاعیال والاولاد کانوا هنا الساکنین مقیمین لزم اکون معهم
س	خانه از برای شما ضرور است چه خواهید کرد	سزك ایچون برقوناق لازمدر نه یاپه جقسکز	قد یلزم لکم محل فما تصنعون
ج	حالا میروم یکخانه جستجو بکنم	شمدی کیدوب برخانه ارایه جغم	الان انا اذهب وانظرلی بیتا
س	میخرید یا کرایه میکنید	صاتونمی آلورسکز کرا ایله می طوتارسکز	هل تشترونه او تستاجرونه
ج	اکر ارزان میجویم میخرم والا کرایه میکنم	اکر اوجوز بولورسم الورم بولامزسم کرا ایله طوتارم	ان رأیته بثمن قلیل فاشتریه والا فاستکری
س	خانه نیکه از برای شما ضرور است چند اوتاق داشته باشد کفایت میکند	سزه لازم اولان خانه نك قاچ اوطه سی اولسه کفایت ایدر	علی کم اوضة یجب ان یکون البیت محتویا حتی یکون کافیا
ج	اندرونی وبیرونی هفت اوطاق داشته باشد بس است	ایچروده دیشروده یدی اوطه سی اولسه کفایت ایدر	ان وجد بالداخل والخارج سبع اوض فیکفی

	ف	ت	ع
س	من یکخانه سراغ دارم بجهت شما کرایه بکنم	بن برخانه بیلورم سزک ایچون استکرا ایده یم	انا اعرف بیتاً فاستاجره لکم
ج	بسیار خوب حالا میرویم و می بینیم	پک کوزل شمدی گیده لم وکوره لم	مناسب جداً فالان نذهب وننظره
س	حالا نمیشود انشاالله فردا	شمدی اولمازانشاالله یارین	الان غير ممكن ان شاالله نهار غد
ج	من اکنون میروم فردا نتوانم بیایم	بن شمدی گیدرم یارین گلمم	انا الان متوجه ونهار غد لا اقدر على المجى
س	شب اینجا بمانید	گیجه بوراده قالیکز	ابقوا عندنا هذه الليله
ج	امشب نمیشود شب دیگر می آیم	بوگیجه اولمز بشقه گیجه کلورم	هذه الليلة لا يمكن وانما ليلة اخرى سانجى
س	چرا میشود مگر از جایی وعده کرفتند شمارا	نیچون اولمز مگر بریره سزدن وعده مسی آلدیلر	لماذا لا يمكن هل انكم اعطيتم قولاً فى محل ما
ج	بلی بیکی از دوستان وعده دادم کـه امشب می ایم	اوت احبادن برینه بوگیجه کلورم دیو سوز ویردم	نعم لقد اعطيت قولاً لاحد الاحباب بالحضور لعنده فى هذا المساء
س	حالا پر زود است کجا میروید	شمدی پک تیز در نره یه گیدیورسکز	الوقت باكر فاين تذهبون
ج	کار دیگرهم دارم زود باید بروم	بشقه ایشمده وار تیز کتمکلکم لازمدر	لى شغل آخر فيقتضى ان اتوجه اليه بسرعة

	ف	ت	ع
س	چه کار داریدو کجا خواهید رفت	نه ایشکز وار و نره یه کیده جکسکز	ما هي المصلحة والى اين تذهبون
ج	اوّل بمسجد میروم تا نماز عصر را بگذارم	اوّل مسجده کیدرم ایکندی نمازینی ادا ایتمکه	يلزم اذهب اولاً الى الجامع لاجل صلوة العصر
س	شما باید اوّل بحمام بروید تا از خستگی راه در آیید	یول یورغونلغنی چقارمق ایچون سزه ابتدا حمامه کتمک لازمدر	ينبغي تذهبون قبلاً الى الحمام لاجل الراحة من تعب الطريق
ج	صبح بحمام رفتم	صباحلین حمامه کتدم	لقد ذهبتُ صباحاً الى الحمام.
س	نماز را اینجا بگذار	نمازی بوراده ادا ایله	فاقيموا الصلاة هاهنا
ج	وضو ندارم	ابدستم یوق	انا لستُ متوضياً
س	افتابه بیارند دست نماز بگیرید	ابریق کتورسونلر آبدست آلیکز	فليحضروا الابريق لتتوضوا.
ج	من آب گرم میخواهم	بن صجاق صو استرم	أريدُ ماءً سخناً
س	آن هم هست بگویم بیارند	اوده وار سویلیم کتورسونلر	فهذا ايضاً موجود اقول لكي يحضروه
ج	که می آرد نوکرها اینجا نیستند	کیم کتورر اوشاقلر بوراده یوقدر	الخدم ليسوا بموجودين فمن يحضر الماء
س	جایی رفتند حالا می آیند	بریره کتدیلر شمدی کلورلر	قد ذهبوا الى محل والان يرجعون
ج	تا آنها بیایند من یک گردش کنم	انلر کلنجه قدر بن دولاشه یم	ادور قليلاً لبينما يرجعون

	ف	ت	ع
س	یک دمی صبر بفرمایید من هم می آیم	براز یجق صبر بیوریکز بنده کلیورم	اصبر قليلاً سارجع عاجلاً
ج	شما زحمت مکشید بجای خود تنان باشید	سز زحمت چکمه ییکز کندی یریکزده طوریکز	لا تتعبوا سركم ابقوا مكانكم
س	چرا نرفته دم در معطلید	نیچون کتمیوب قپو ییننده معطل سز یعنی طوریورسز	لماذا لا تذهبون وتجلسون عند البوابه
ج	کفشیم پیدا نیست	ایاق قابلرم یوقدر	ليس لي حذاء
س	چرا چه طور شده است	نیچون یوق نه اولمشدر	لماذا لا يوجد وماذا اصار بخفك
ج	نمیدانم وقت آمدن بکفشکن کندم حالا نیست	بلمیورم کلدیکم وقت پابوجلقده چقاردم شمدی یوقدر	لا اعلم حينما جئت شلحته في العتبه والان ماهو باين
س	موزه مرا بپوشید	بنم چزمه می کییکز	البسوا جزمتي
ج	خیر مال خودم رایکی برده بود حالا آورد	خیر کندیمک کینی بری کتورمش ایدی شمدی کتوردی	لا ان خفي وجدته وقد كان اخذه واحد فالان احضره
س	پردور نروید	چوق اوزاق کتمییکز	لا تذهبوا بعيداً
ج	خیر نمیروم از سر کوچه بر میگردم	خیر کتمم کوشه بلشندن دونرم	كلا فقط الى قرب الزوايه وارجع

	ف	ت	ع
س	اینک پیشها آمد ند بیایید وضو بگیرید	اشته اوشاقلر کلدیلر کلیکز آبدست آلیکز	هوذا الخدم قد حضروا فتفضل توضأ
ج	من خودم اینجا دست نماز کرفتم	بن کندم بوراده آبدست آلدم	قد توضيت هاهنا
س	از شیراب نمی آمد چه کردید	موصلقدن صو کلمیوردی نه یاپدیکز	لم يأت الماء من الحنفيه فكيف صنعتم
ج	از اندرون یکقدری آب داد ند	ایچرودن برمقدار صو ویردیلر	قد اعطوني من داخل ما يكفيني من الماء
س	جانماز حاضر است بیایید	سجاده حاضر در کلیکز	السجادة هي حاضرة فتفضلوا
ج	من اینجا نماز کردم جانماز را تا کنند	بن بوراده نمازی قیلدم سجاده یی دوشورسونلر	لقد صليت فليرفعوا السجادة
س	قالیان میل دارید	نارکیله یه میلکز وارمی	هل لكم ميل للاركيله
ج	چرا اکر می آرند بد نمیشود	نیچون میلم یوق اکر کتوررلر سه فنا اولمز	ولماذا لا ان كان يحضرونها فلا بأس
س	بالاخانه تشریف نمی آرید	یوقاروا اوطه یه تشریف ایتمزمیسکز	ألا تشرفون للاوضة الفوقيه (العليا)
ج	دم درخواهم نشست	قپود یننده اوتوره جغم	اريد ان اجلس عند البوابه
س	بکویم فرش کنند	سویلیم دوشه سونلر	اقول لهم ان يفرشوا
ج	یک صندالی بکزرند بس است	برصندالیه قوسونلر یتشور	فليضعوا كرسيا فانه يكفي
س	اکر می خواهید قهوه بیزند	اکر استرسکز قهوه پشورسونلر	ان كنتم تريدون ايعملون قهوة

	ف	ت	ع
ج	قهوه خوشم نمی اید چای بپزند	قهوه خوشمه کلمز چای پشورسونلر	انا لا انبسط من القهوه فلیعملوا چای
س	چای را حاضر کردند بیارند	چایی حاضرلدیلر کتورسونلر	قدهیأوا الچای ایحضرونهُ
ج	زود بیارند تا سرد نشود و شیر بنیشکم باشد	چاپوق کتورسونلر صوغومسون وطادی ازاولسون	فلیحضروه حالاً لکیلا یبرد ولیکن حلــوه قلیلاً
س	قند را شما خودتان بیندازید	شکری سز کندیکز قویکز	انتم ضعوا السکر
ج	قدری آب لیمون هم بریزند	برمقدار لیمون صوییده قاتسونلر	فلیضعوا قلیلاً من عصیر اللیمون
س	لیمون هست بدست خودت بیفشار	لیمون وار د رکندی الیکزله صقیکز	اللیمون حاضر فانتم اعصروهُ
ج	ببرید و بدادند	کسوب ویرسونلر	فلیقطعوا ویجیؤا به
س	بنده سوای شیر توی چای چیز دیـــکر نوریزم	بنده کزسوددن غیری چایک ایچنـــه بشقه شی قویمام	انا لا اضع شیأ فی الچای غیر الحلیـب
ج	بسیار خوب من هم با شیر میخورم	چوق کوزل بنده سود ایله ایچرم	مناسب جداً وانا اشربه ممزوجاً بالحلیب
س	اکر بقضا میل دارید حاضر است	اکر طعامه میلکز وار ایسه حاضردر	اذا کان لکم قابلیة للاکل فهو حاضرٌ
ج	ما خیر امروز نهار را دیر خوردم	شهدی استمم بوکون ظهر طعامن کچ یدم	الان لا ارید لانی الیوم تغذیت بعد الظهر
س	شام را کی بیارند	اخشام طعامنی نزمان کتورسونلر	متی ترغبون حضور العشآء

	ف	ت	ع
ج	یک ساعت از غروب گذشته بیارند	برساعت غروب کچنجه کتورسونلر یعنی ساعت برده کتورسونلر	الساعه واحده بعد المغرب
س	حالا ساعت چند است	شمدی ساعت قاچدر	كم الساعة الان
ج	بغروب دو ساعت و نیم مانده است	غروبه ایکی بچق ساعت قالمشدر یعنی ساعت طقوز بچقده در	تسعه ونصف اى باقى ساعتان ونصف للمغرب
س	ساعت شما تند است	سزک ساعتکز ایلرودر	ساعتكم مستبقة
ج	ساعت من تند نمیرود گاه است کند باشد	بنم ساعتم ایلرو کتمز احتمالدر کیرو قاله	ساعتي لا تستبق وربما تقصر
س	بنده چنان گمان میبرم که شما دیشب ساعت را کوک نکردید	بنده کزاویله ظن ایدرمکه سزدون کیجه ساعتی قورمدیکز	انا هكذا الظن انكم ما دورتموها امس مساء
ج	اگر کوک نکرده بودمی حالا نمیرفت می ماند	اکر قورمامش اولیدم شمدی ایشلمز طورردی	لوكنت ما دورتها لكانت واقفة الان لا تشتغل
س	طعام را آورد ند سر میز می نشینید یا در خوانچه میخورید	طعامی کتوردیلر ماسایه می اوتوررسکز یعنی ماسا اوزرنده می یاخود طابلده ده می یرسکز	قد جآوا بالطعام فهل ترغبون الجلوس على السفرة او تاكلون على المآيدة

سفرة

	ف	ث	ع
ج	سفره از همه بهتر در ایران بیشتر چنین میخورند	سفره هپسندن ایو ایرانده ده اکثری بویله یرلر	السفرة احسن وفی بلاد العجم اکثرهم هکذا یاکلون
س	در بین قضا میوه خوردن عادت دارید	اثنای طعامده میوه یمک عادتکزمیدر	هل لکم عادة تاکلون الفاکهة مع الطعام
ج	خیر در ایران میوه با قضا نمی خورند	خیر ایرانده طعام ایله میوه یمزلر	لا فی بلاد العجم لیس لهم عادة هکذا
س	شما کم بخورید بگویم خربزه وهندوانه پاره کنندوانکورهم بیارند	سز ازیککز سویلیم قاون وقارپوز کسسونلر واوزمده کتورسونلر	انتم تاکلون قلیلا فاقول لهم ان یکسروا البطیخ الاخضر والاصفر ویحضروا عنبا
ج	اگر میخواهید سیب وگلابی وبه هم بجویند وبیارند	اکراسترسکز الما وامرود وایواده بولسونلر کتورسونلر	وان کنتم تحبون التفاح والنجاص والسفرجل فلیحضروه
س	آلوبالو پیدا نمیشود	وشنه بولنمزمی	الا یوجد کرز اخضر
ج	تازه اش خیر وقتش گذشته است اگر خشکش میخواهید گیلاس وتوت هم هست باهم بیارند	تازه سی خیر بولنمز وقتی کچمشدر اگر قوریسنی استرسکز کرازودوتده واردر برابر کتورسونلر	لا یوجد لان الوقت مضی فان کنتم تریدون من السکرز والتوت فیحضرونهما سویة
س	بنده که دکان میوه فروشی ندارم این قدر میوه را چه بکنم	بنده کزک مناودکانم یوق یا بو قدر میوه یی نه یپایم	لیس عندی دکان خضری فماذا اصنع بکل هذه الفاکهة

	ف	ت	ع
ج	روی سفره بگذرند باشد اگر ما نمی خوریم بچه ها میخورند	سفره اوستنه قویسونلر طورسون اکر بز یمز ایسک اوشاقلر یرلر	فليضعوها على السفرة واذا لم ناكل فالخدم ياكلون
	از برای انها هم احتیاط باید کرد تا ناخوش نشوند	انلر ایچونده احتیاط لازمدر که کیفسز اولمیه لر	ولازم نلاحظ صحتهم كيلا يمرضون
س	آب استانبول گوارا است مترس	استانبولک صویبی هاضمدر قورقمه	ماء الاستانه هاضم فلا تخف
ج	چنین است ولیک آب وهوای اینجا بمن سازش نکرد	بویله درلکن بورانک آب وهواسی بکا یرامدی	حقيق ذلك لكن الماء والهواء هنا لايلايمان صحتي
س	چه نوع قضا میخواهید پیش شما بگذرند	نه درلو یمک استرسکز اوکیکزه قویسونلر	اى طعام ترغبون ان يوضع قدامكم
ج	هم کدامکه خفیف است وزود تحلیل میرود انرا میخواهم	هر قنغیسی خفیف وتیزهضم اولور ایسه انی استرم	الطعام الخفيف والمنهضم حالاً فاريده
س	از شیرینیها هم بخورید وافشره ها راهم میل بفرمایید خصوصا افشره لیمون وافشره اب غوره از برای نشاندن حرارت بسیار خوبست	طاتلولردن ده ییکز وشربتلره میل بیوریکز خصوصا لیمون شربتی وقورق شربتی حرارت باصدرمق ایچون چوق کوزلدر	تفضلوا كلوا من المحليات والاشربة خصوصا شراب الليمون والحصرم اللذان يطفئان الحرارة جيداً

دیگر

	ف	ت	ع
ج	دیکر سیر شدیم هیچ چیز نمی خواهیم سفره بردارند	ارتق طویدق هیچ برشی استمیز سفره‌یی قالدرسونلر	لقد شبعنا ولا نرید شیا فلترفع السفره
س	اکر از مکیفات بچیزی معتاد ید بیاورند	اکر مکیفاتدن برشی معتاد یکز ایسه کتورسونلر	ان کان لکم عادة ببعض المکیفات فلیحضروهُ
ج	خیر سابقا استعمال میشد لیکن چند یست متروک است	خیر سابقده استعمال اولنور ایدی لیکن نیجه زماندر متروکدر	فی السابق کان مُستعملاً ولکن منذ مدةٍ مستطیلة قد ترک
س	من هم مدتیست موقوف کردم	بنده برمدتدر برا قدم	وانا ایضًا منذ مدةٍ قد ترکته
ج	خوب کرده اید خلاف شرع انور است	کوزل ایتمش سکز شرع انورک خلافیدر	حسنًا فعلتم لانه مخالفٌ للشرع الانور
س	شربتدار بستنی ساخته است رغبت دارید بیارند	کیلارجی طوکدرمه یاپمشدر رغبتکز وار ایسه کتورسونلر	ان الکیلارجی قد صنع بوزةً فان حسن لکی یحضرها
ج	سوای بخماست هر کدام نوع بستنی که باشد میخورم	یوغرت طوکدرمه سندن بشقه هر قنغیسی درلو طوکدرمه اولور ایسه یرم	غیر بوزة الحلیب ای بوزةٍ کانت آکل منها
س	هوا تاریک شد شمعدان بیارند	هوا قرانلق اولدی شمعدان کتورسونلر	لقد صار الوقت معتم هل یاتون بقبسٍ
ج	چراغ ضرور نیست ماهتاب است	موم لازم دکل مهتابدر	حیث ضوا القمر فلا یلزم شمعه

	ف	ت	ع
س	بیارند و روشن نکنند	کتورسونلرده یاقماسونلر	فلیحضروها غیر مشعولة
ج	درپایش لگکیرهم بکذرند	دیبنه موم مقراضیده قویسونلر	وعلی قاعدة الشمعدان فلیضعوا مقص
س	اسباب چایی راهم اینجا آوردم	چای طاقمنیده بورایه کتوردم	لقد احضرتُ آلة الچای
ج	خوب کردید صبح پیش از آمدن شما درست بکنم	کوزل ایتدیکز صباحلین سز کلمزدن مقدم حاضر ایده یم	قد صنعتم حسنًا وصباحًا قبل ان تحضروا یکون الچای حاضرًا
س	اکر خوابتان می آید رخت خواب بیارند	اکر اویقوکز کلور ایسه یتاق طاقمی کتورسونلر	ان کان النعاس جاکم فلیحضروا الفرشه
ج	رخت خواب را بیارند و بیندازند هر وقت که بخواهم خواهم خوابید	یتاغی کتورسونلر و یاپسونلر هر نه وقت استرسم اویورم	فلیحضروها و یصلحوها حینما ارید انام
س	هوا سرد است اکر ضرور است دو کاف بیارند	هوا صوقدر اکر لازم ایسه ایکی یورغان کتورسونلر	ان الهوا بارد فان کان لازم لیاتوا بلحافین
ج	خیر من پوشن خود را خوردم یکی کفایت میکند	خیر بن کندی کیه جکمی ایچدم بری کفایت ایدر	لا لقد شربت ما یدفینی فلحاف واحد یکفینی
س	نوی اوطاق منقال هم بکذرند	اوطه ایچنه منقالده قویسونلر	ولیضعوا ایضا فی الاودة کانونا

	ف	ت	ع
ج	بسیار خوب کاه است برخیزم و قلیان بکشم	پک کوزل احتمالدر قالقوب نارکیله ایچهرم	مناسب جداً لربما اقوم فاشرب نارکیله
س	در بخاری هم اتش هست	اوجاقده ده آتش واردر	یوجد فی الکانون نارٌ
ج	اتش بخاری مصرف ندارد همه خاکستر شده است	اوجاغک اتشی ایشه یرامز بتون کل اولمشدر	نار الکانون لا تنفع لشيٍ لانها قد صارت رماداً
س	انبور را پهلوی منقال کذاشتم	ماشایی منقالک یاننه قویدم	الملقط قد وضعتهُ بجانب المنقل
ج	درست نکه کنید زکال بو نداشته باشد	رابطه لویا قیکز کمورک قوقوسی اولمسون	احترسوا حتی لا تکون رایحة الفحم
س	صبح کی برمیخیزید	صباحلین نزمان قالقارسکز	صباحاً ای وقت تستیقظون
ج	هوا روشن نشده پا میشوم	هوا ایدنلق اولمدن قالقارم	قبل انبلاج الفجر
س	چرا زود برمیخیزید مگر جایی خواهید رفت	نیچون چابوق قالقارسکز مگر بر یره می کیده جکسکز	لماذا تعجلون بالقیام هل تریدون الذهاب الی مکان
ج	بلی بشکار میروم امشب زیاد نباید نشست	اوت یارین آوه کیده جکم بو کیجه چوق اوتورمق لازم دکل	نعم فی الغد اذهب الی الصید و بهذه اللیلة لا یلزم ان نطیل السهر
س	بسیار خوب چه وقت سوار می شوید	پک کوزل نو وقت سوار اولورسکز	حسن جداً ای وقت ترکبون

	ف	ت	ع
ج	شبكير سوار ميشوم	كيجه دن سوار اولورم	سار كب ليلاً
س	هوا بسيار سرد ست چرا شبكير ميكنيد	هوا چوق صوقدر نيچون كيجه دن سوار	الهوا شديد البرد فلماذا تسيرون ليلاً
ج	اكر شبكير نكنم فردا بشكارگاه نميرسم	اكر كيجه دن كتمزسم يارين شكار محلنه وارهمم	ان كنت لا اذهب صباحاً فلا يمكنني نهار غد الوصول لمحل الصيد
س	چه شكار ميكنيد	نه آولار سكز	ماذا تصيدون
ج	آهو شكار ميكنم	جيلان آولارم	اتصيد غزلاناً
س	با تازى يا تفنك	تازى ايله مى تفنك ايله مى	أصيادٌ بالكلب ام بالبارودة
ج	خير تازى همراه ميبرم	خير تفنك ايله دكل برابر تازى كوتوررم	ليس بالبارودة قد احضرت معى كلباً
س	اكر خدمتى هست بفرماييد بندكى بكنم	اكر بنده كزه كوره بر خدمت وار ايسه امر بيوريكز	ان كان يوجد لى خدمة فامروا
ج	لطف داريد اكر زحمت نباشد عرض كنم	لطف بيوررسز اكر سزه زحمت اولمز ايسه افاده ايده يم	ادام الله لطفكم فسافيدكم ان كان لا يصير لكم ثقله
س	منت دارم هرچه بفرماييد ازان قرار رفتار كنم	جانمه منت هر نه بيورر ايسه كز اولوجهله حركت ايدرم	يا حبذا وكلما تامرون بدفانى مطيع لهُ

	ف	ت	ع
ج	اول زین دار را احضار وسفارش کنید	ابتدا سایسی چاغروب سپارش ایدیکز	اولاً استدع السایس ووصّه
س	چه سفارش کنم	نه سپارش ایده یم	ماذا انبّه علیه
ج	بکویید زین وبرکهارا وارسی بکند اکر کسسته وشکسته وبسته داشته باشد تعمیر و مرمت کند	سویلیکز اکروطاقملره دقت ایتسون اکر اوزلمش وقریلوب بوزلمش وار ایسه تعمیز و مرمت ایتسون	قل له ان یفحص وینظر جیداً بالسرج والطاقم ان کانوا مکسرین او معکسین فلیصلحهم
س	مکر زین وبرکهای شما کهنه است	مکر اتلرکزک اکروسائر طاقملری اسکیدر	فاذاً کل کسوة خیولکم هی عتیقه
ج	خیر کهنه نیست ولیک تازه از راه امدم احتیاط لازم است	خیر اسکی دکلدر ولیکن یکی یولدن کلدیکمدن احتیاط لازمدر	لیست عتیقه ولکن حیث یکون مروری بطریق لااعرفه فیلزم الاحتراس والتوقی
س	شما کدام اسب را سوار میشوید	سز قنغی اته سوار اولورسز	ایّ جواد تُرکبون
ج	هرکدام که رهوار وراهش خوب باشد انرا سوار میشوم	هر قنغیسی رهوان ویولی ایو ایسه اکا سوار اولورم	ماکان رهواناً ومشیه جید فارکبه
س	بنده یک اسب دارم بسیار خوش راه وارام است وهرکز سکندری نمیخورد انرا سوار بشوید راحت میکنید	بنده کزده برات وار غایت یولی ایو ویواشدر واصلا قایمسی وتوکه زیمسی یوقدر اکا سوار اولکز راحت ایدرسز	انا عندی حصان مشیه حسن وهاد ولا یصقع ابداً ارکبوه فترتاحون

	ف	ت	ع
ج	این چه کونه میشود اسبهای شما همه خام اند چراکه در ایام علف خوردن نکردانیدند	بو نصل اوله بلیورسزک اتلریکز بتون خامدرلر نیچونکه چایسرید یکی وقتلرده کزدرمدیلر	وکیف یکون ذلک مع ان خیولکم جحوشة وغیر مروضة قط وحینما کانت فی الربیع ما روضوها
س	خیر همچنین نیست من قدغن کرده بودم که در وقت سبز خوردن اسبهای سواری مرا هر روز بکردانند	خیر بویله دکلدر یعنی خام دکلدرلر بن تنبیه ایتمشیدم که چایرید کلری وقت بنم بنمک حیوانلریمی هرکون کزدرسونلر	لیست هی غیر مروضة کما تزعمون اذا انی قد نبهتُ وقت الربیع بان کل یوم یظبعون الخیول التی تکون ارکوبی
ج	مال من وشما توفیر ندادر فردا کدام راکه دلم میخواهد سر میشوم	سنکله بنم مالمک فرقی یوقدر یارین هر قنغیسنی جانم استرسه اکا سوار اولورم	لا یوجد فرق فیما بین الذی یخصکم وبین الذی یخصنی غدا ارکب الحصان الذی یجی علی کیفی
س	اکر فردا باران باشد باز بشکار میروید	اکر یارین یغمور اولورسه ینه آوه کیدرمیسز	اذا نزل المطر نهار غد هل تتوجهون الی الصید
ج	چرا نمیروم من از خدا میخواهم که فردا بارش باشد	نیچون کتمم بن اللهدن استرمکه یارین یاغش اولسون	فلماذا لا تتوجهوا نا اطلب من الله ان یکون مطر

ف

س ازباران بشما چه فائده

ج چون زمین گل میشود اهوان نمیتوانند بدوند سگهای شکاری از عقبشان زود میرسند

س برف باشد چه گونه

ج این هم خوبست خصوصا در روزهای برف شکار کبک بسیار لذت دارد

س ما را هم همراه بشکار ببرید

ج خیر زحمت میکشید شما را نمیبرم

س ما را نمیبرید پس بچه کار میروید بمضمون این فرد

ت

یغموردن سزه نه فائده

برچاموراولورجیلانلرقاچه میوب آوکلبلري ارقه لرندن چاپوق یتشورلر

قاراولورسه نصل

اوده کوزلدر خصوصا قارلی کونلرده ککلیک اوی پک صفالودر

بزیده برابر آوه کتوریکز

خیر زحمت چکرسز سزی کوتورمم

بزی کتورمیه جکک اولدیغکز حالده آوه کیدوب نه یاپه جقسکز بو بیت مضمونی اوزره

ع

ماذا تستفیدون من المطر

لان الارض تصیر موحلة والغزلان لا یقدرون علی الهرب فکلاب الصید یمسکوهم حالاً

واذا صار ثلج

فذاک حسنٌ اذان فی ایام الثلج صید الحجال یفرح جداً

خذونا ایضاً معکم الی الصید

یصیر لکم ثقله فلا آخذکم

ان کنتم لا تصحبونا معکم فماذا تصنعون بذهابکم الی الصید حسب مضمون البیت الاتی

بيت

سحر آمدم بکویت بشکار رفته بودی
توکه سگ نبرده بودی بچه کار رفته بودی

سحر کویکه کلدم آوه کتمش ایدک
سنکه برابر کلب کوتورمامش ایدک آوه نیه کتمش ایدک

حَضَرْنَا دَارَكُمْ سَحَرًا فَقَالُوا * مَضَى لِلصَّيْدِ فَٱسْتَوْجَبْتُ عَتْبِي
إِذَا كُنْتُمْ تَوَجَّهْتُمْ لِصَيْدٍ * لِمَاذَا تَذْهَبُونَ بِغَيْرِ كَلْبٍ

ج	این بیت را بسیار مناسب مقام خواندید شما راهم میبرم	بو بیتی پک مقامه مناسب اوقودیکز سزیده برابر کوتوریرم	حیث انکم قد قلتم هذا البیت بمحله فانا اصحبکم معی
س	من هم اسب سرکاري در اسباب سواری بکنم	بنده بوکیجه ات طاقملرینک تسویه سنه دائرایشلریمی کوره یم	انا بهذه اللیلة اعتنی فیما یخص تسویة اهبة الحصان
ج	ببینم فردا چه کونه میشود	کوره لم یارین نصل اولور	فلننظر غدا کیف یصیر
س	خوابم کرفت دیکرمن به اوطاغ خودم میروم	بنی اویقو باصدی آرتق کندی اوطه مه کیده یورم	لقد جانی النعاس فانا اذهب الی الاودة
ج	در را پیش کنسید که کس نیاید	قپویی چککک که کمسه کلمسون	اغاق الباب حتی لا یجی احدٌ

ف

س صبح شد بیدار نمیشوید
ج من خیلی وقت است بیدار شدم
س تنها دلتان تنگ نشد
ج کتاب میخواندم قاعدهٔ من چنین است
هر شب دو سه ساعت بطلوع آفتاب
مانده بیدار میشوم کتاب میخوانم
س از کتاب خواندن سیر نمیشوید
ج استغفر الله آدم هیچ از کتاب خواندن
سیر میشود مگر جاهلانیکه
از مطالعهٔ کتاب لذت نبرده باشد انها
اوقات خود شانرا
بجفنگ گفتن و بازی کردن وغیبت
کردن میگذارنند
خصوصا اکثری از یشان بدو چیز مبتلا

ت

صباح اولدی اویانمزمیسکز
بن چوق وقتدر اویانه لی
تنها جانکز صقلمدیمی
کتاب اوقوردم بنم قاعدهم بویله در
هر کیجه طلوع آفتابه ایکی اوچ ساعت
قاله اویانور کتاب اوقورم
کتاب اوقومادن اوصانمزمیسکز
استغفر الله ادم هیچ کتاب اوقومادن
اوصانورمی مکر شول جاهللرکه
کتاب مطالعه سندن لذت المامش
اوله لر انلر وقتلرینی
لغویات سویلمک واوبون اوینامق
وغیبت ایتمک ایله کچورر لر
خصوصا انلرک اکثریسی ایکی شیئه مبتلا

ع

لقد صار الصباح أفما تفيقون
لي زمان وانا صاح
ألا تضجرون من الوحدة
كنت اقرى كتابا وطريقتي هي هكذا في
كل يوم قبل بزوغ الشمس بساعتين
ثلاثة افيق واقرأ
ألا تضجرون من قرأة الكتب
استغفر الله هل يضجر من قراة الكتب الا
الجاهلون الذين ليس لهم لذة بمطالعة
الكتب الذين يقطعون وقتهم بالهزو
واللعب والتكلم بالنميمة وعلى
الخصوص ان اكثرهم مبتلون بشيئين
اثنيهما مانعين لاكتساب الكمالات

	ف	ت	ع
	مستند که هردو مانع اکتساب کمالات	درلرکه ایکیسیده مانع اکتساب	
س	بفرمایید آن دوچیزرا ماهم بدانیم	بیوریکز اوایکی شیئی بزده بله لم	تفضلوا وافهمونا هذین الشیئین
ج	این مشهوراست یکی شرب العشیات وان دیکر نوم الغدیات	بومشهوردربری شرب العشیات واو بری نوم الغدیات	هما مشهوران احدهما شرب العشیات والاخر نوم الغدوات
	یعنی اوّل شبهارا بعشرت وسحرهارا بخواب غفلت کذرانیدن	یعنی اخشاملری عشرت ایله وسحرلری خواب غفلت ایله کچورمک	یعنی یقضون المسا بالعشرة والمزاح والصباح بنوم الغفلة
س	خوب فرمودید وراست کفتید حرف شما بمن اثرکرد	کوزل بیوردیکز وطوغری سویلدیکز سزک سوزیکز بکا تأثیر ایلدی	حسنا افدتم وبالواقع تکلمتم فکلامکم قد أثر بي
	بعد ازین این قاعده رامن هم عادت خواهم کرد	بوندنصکره بوقاعده یی بنده عادت ایده جکم	ومنذ الان وصاعدا انا اتبع هذه القاعدة
ج	این هم شرطدار وچون ماها نوکرستیم موظف وهریکی ما	بونکده شرطی واردرچونکه بزلر موظف بنده لرز وهر بریمز	وهذا ایضا له شروط حیث انا نحن اصحاب وظیفة وکل منا له مأموریة من
	ازطرف دولت علیة مأموربکاری شده یم اول لازم است که	طرف دولت علیه دن بر ر ایشه مأمور اولمشزدر ابتدا لازمدرکه	طرف الدولة العلیة فاولا ینبغی ان نطلع من حق تلک الوظیفة وبعده

ف

ازعهدهٔ آن کار برا ییم بعد ازان اگر
فرصت شود و دستمان خالی شود
آن وقت بخواندن و نوشتن مشغول
بشویم اگر شما مأمور بکاری نیستید
و وجه معاشتان هم پا برجاست دیگر بروا ز
صبح تا شام و از شام تا صبح

کتاب بخوان و هنر بیاموز و معرفت پیدا

س شما امشب کتاب را کجا پیدا کردید
در اوطاغ نبود

ج نزد خودم یک جنگ بود بآن نگاه
میکردم

س من آمدم شما را در تاریکی یافتم چه طور
کتاب میخواندید

ت

اوایشک عهده سندن کلەلم اند نصکره
اکر فرصت اولورو الیمز بوش قالورایسه
اوزمان اوقومغه و یازمغه مشغول اولەلم اکر
سز برایشه مأمور دکل ایسه کز
و وجه معاشکز اویغون ایسه ارتق کیت
صباحدن اخشامه قدر و اخشامدن
صباحه قدر

کتاب اوقو و هنر اوکرن و معرفت پیدا

سز بو کیجه کتابی نره ده پیدا ایتدکز
اوده ده یوغیدی

کندی یانمده بر مجموعه وارایدی اکا نظر
ایدردم

بن کلدم سزی قرانلقده بولدم نصل
کتاب اوقویه بیلوردیکز

ع

ان وجُد فرصةٌ وخلونا من الشغل حينئذ
نعتنيُ بالكتابة والقراة فان كنتم لستم
متعلقين بمامورية ومعاشكم كافٍ اذهبوا
اذاً من الصباح لحدّ المسا ومن المسا
الى الصباح اقروا وتعلموا صنعةً
وحصلوا معرفةً

فى هذا الليل كيف وجدتم الكتاب لانه لم
يكن ايضاً فى البيت

كان عندى مجموعٌ وكنت انظر به

حينما حضرت قد وجدتكم فى الظلمة
فكيف كنتم تقدرون ان تقروا

	ف	ت	ع
ج	پیش از تشریف آوردن شما خواستم سر شمعرا بگیرم از قضا شمعرا خاموش کردم دیگر بروشن کردنش نپرداختم	سز تشریف ایتمزدن مقدم مومك باشنی آلمق استدم ازقضا مومی سوندردم ارتق یاقه یم دیمدم	قبل ما شرفتم اردت ان اقص راس الشمعة فکانت تنطفي وما افتکرت بعد ان اشعلها
س	بسیار زود برخواسته اید مگر خوابتان نبرده بود	پك ارکن قالقمش سکز یوخسه اویویامدیکزمی	هل صحیتم باکرًا ام ما رقدتم
ج	بجهت تبدیل مکان قدری بیخوابی کشیدم	تبدیل مکان جهتیله برمقدار اویقوسزلق چکدم یعنی یریمی یادیرغادم	حیث قد غیرتُ المکان فتقلّقتُ قليلاً
س	ان شاالله نه جاییدید	ان شاالله اوشومدیکز	ان شاالله ما تکونون بردتم
ج	جاییدن کجا عرق کردم	اوشومك نرده ترلدم بله	کیف یکون البرد مع انی عرقتُ
س	هوا خنك بود من سرما خورده ام	هوا سرین اولدیغندن بن صوغوق آلمشم	انا قد بردت نظرًا البرودة الهوآء
ج	احتمال است روا زخوابیده اید	احتمال اوستی اچق اویومشسکزدر یعنی اوستوکزه برشي اورتمامشسکزدر	لربما تکونون نمتم بدون غطا ومکشفین

نهار

	ف	ت	ع
س	نهار قالیان میخورید از برای شما بیارند	قهوه التی یرایسه کز کتورسونلو	ان کنتم ترغبون فلیحضروا الترویقة
ج	خیر نمیخورم زحمت زیاد دادم مرخص میشوم و میروم	خیر یمم سزی پک تعجیز ایتدم ارتق رخصت ویریکز کیده یم	لا لقد اتعبت سرکم فان حسن لدیکم اتوجه
س	مشرف فرمودید	مشرف بیوردیکز یعنی بوکیجه بزی ممنون ایتدیکز	لقد شرفتمونا * انستم وشرفتم *
ج	خدا حافظ شما	اللهه امانت اولیکز یعنی اللهه اصمارلدق	الله یحفظکم
	لطف شما زیاد	لطفکز زیاده اولسون	الله یزید لطفکم

(باب ثانی)

	ف	ت	ع
س	چند سال است کجا تشریف داشتید	قاچ ییلدر نره یی تشریف ایتمش ایدیکز یعنی نره ده ایدیکز	این کنتم منذ کم سنة

	ف	ت	ع
ج	بنده دوسال ونیم است در ایران بودم	بنده کز ایکی بچق ییلدر ایرانده ایدم	کنت فی العجم منذ سنتین ونصف
س	بنده نشنیده بودم درکدام سال رفته بودید بایران	بنده کز ایشتمامش ایدم قنغی سنه کتمش ایدیکز ایرانه	انا ما سمعت ایة سنة ذهبتم الی العجم
ج	چون بنده دودفعه رفتم دفعهٔ اوّل که هزار ودویست وپنجاه ویک بود رفتن وبرکشتن بنده پانزده ماه طول کشید بعد در اواخر پنجاه ودو ازینجا باز بایران عزیمت کردم امسال که هزار ودویست وپنجاه وپنجست درماه ربیع الاول وارد استانبول شدم این دفعه هم مدت سفرمان بیست وهفت ماه است	چونکه بنده کز ایکی دفعه کتدم اولکی دفعه بیک ایکیبوز اللی برسنه سی ایدی عزیمت وعودت بندکاندم اون بش آی ممتد اولدی صکره اللی ایکی اواخرنده بورادن ینه ایرانه عزیمت ایدوب بوسنه که بیک ایکیبوز اللی بشدر ماه ربیع الاولده استانبوله وارد اولدم بو دفعه دخی مدت سفرمز یکرمی یدی آیدر	داعیکم ذهبت مرتین الی العجم المرة الاولی سنة الف ومایتین وواحد وخمسین ذهابا ومکثا وایابا خمسة عشر شهرا وبعده فی اواخر سنة اثنتین وخمسین ایضا توجهت من هنا الی العجم وفی سنة الف ومایتین وخمسة وخمسین فی شهر ربیع الاول کان رجوعی الی اسلامبول وهذه المرة مدة سفرنا هی سبعة وعشرون شهرا
س	ازبرای چه کار رفته بودید بایران	ایرانه نه مصلحت ایچون کتمش ایدیکز	لای مصلحة کان ذهابکم الی بلاد العجم
ج	کاری نداشتم همین ازبرای سیاحت	برایشم یوغیدی همان سیاحت ایچون	لم یکن لی شغل ما بل توجهت لاجل

رفتم

	ف	ت	ع
	رفتم	کتمشدم	السیاحة فقط
س	راستش نمیکویید شما از طرف دولت علیه مأمور مستقل بودید رفتید	طوغروسنی سویلمیورسکز سز طرف دولت علیه دن مستقلاً مأمور اولوب کتدیکز	انتم لا تتکلمون الحقیقة لا ند لا بدّ ما انکم تکونون قد توجهتم بمأموریة مخصوصة من طرف الدولة العلیة
ج	دیکر تفصیلش ضرور نیست آرزوی سیر وسیاحت کردم رفتم	ارتق تفصیل لازم دکل سیر وسیاحتی آرزو ایدوب کتدم	النتیجه لا یلزم تطویل کلام انا توجهت بقصد السیاحة والتفرج
س	سیاحت چه فائده دارد که شما اختیار کردید و بغریبی راضی شدید	سیاحتک نه فائده سی وارکه سز اختیار ایدوب غریبلکه راضی اولدیکز	ای فایدة ینتج من السیاحة حتی انکم رضیتم أن تتغربوا
ج	این چه حرفست جان من فوائد سیاحت بسیار است	بو نه سوزدر بنم جانم سیاحتک فائده سی چوقدر	ما هذا الکلام یا عزیز ان السیاحة لها فائدة کثیرة
س	بکویید ماهم بدانیم	سویلیکز بزده بله لم	تکلموا حتی نحن ایضاً نعلم
ج	چشم شما را خالی بکنم اکر صداع نمی آرد	باش اوستنه سزی آکاه ایده یم اکر باش اغریسی ویرمزسه	علی الراس والعین ان کان لا یزعج مسامعکم فاشرح لکم
س	بفرمایید خوش وقت وخوشحال میشوم	بیوریکز ممنون ومسرور اولورم	تفضلوا واصیر لکم ممنون

ج

ف

شما نمیدانید که عرفا نیز تا سیاحت نمیکنند کامل نمیشوند

انسان بسیر و سیاحت پخته میشود و بهمه چیز آشنایی حاصل میکند

اگر سیاحت عادت نشده بود احوال جهانرا بما که خبر میداد

احوال ممالک دیار بسیاحت دانسته میشود شما نشنیدید که اهل اوروپا

بسبب سیر و سیاحت چه قدر مملکتها جستند و بدست آوردند مثل امریقا که

یکی از چار اقسام زمین است که بنام آوروپا و آسیا و افریقا و امریقا معروف است

ت

سز بلمزمیسکز که عارفلر دخی سیاحت ایتمینجه کامل اولمزلر

انسان سیر و سیاحت ایله پخته اولور وهر شیئه اشنالق حاصل ایدر

اگر سیاحت عادت اولمیه ایدی احوال جهانی بزلره کیم خبر ویررایدی

احوال ممالک و دیار سیاحت ایله بلنور سز ایشتمدیکزمی که اهل اوروپا

سیر و سیاحت سببیله نقدر مملکتلر بولدیلر واله کتوردیلر امریقا مثللو که

زمینک درت اقسامندن بری در که آوروپا و آسیا و افریقا و امریقا نامیله معروفدر

ع

ألا تعلمون ان العرفا بدون السياحة لايصيرون كاملين والانسان بالسفر والسياحة يصير رزيناً وعارفاً لكل شي فلو لم يكن عادة للسياحة فمن كان يخبرنا عن احوال الدنيا ومع السياحة تنفهم كيفية الممالك والاماكن اما سمعتم ان اهل بلاد اوروبا بواسطة السفر والسياحة كم قدوجدوا من الممالك وحصّلوها نظير بلاد آمريقا التي هي احدى اربعة اقسام المسكونه المعروفين تحت تسمية آوروبا وآسيا وافريقا وامريقا

ایران

ع	ت	ف	
بلاد العجم فی ای قسم هی من هذه الاقسام الاربعة	ایران بو درت اقسامدن قنغیسی قسمده واقعدر	ایران از این اقسام چهارگانه در کدام قسم است	س
هی فی بلاد قسم آسیا والعجم ایضاً یقسم الی خمسة اقسام وهم اذربیجان والعراق وفارس وخراسان وطبرستان وکلّ من هذه الاقسام الخمسة یحتوی علی مدن عدیدة وکل مدینة بمقام مقاطعة	اسیاده در ایرا اندخی بش قسمه منقسمدر که آذربایجان وعراق وفارس وخراسان وطبرستان دیرلر وهر بر قسمده نیجه شهرلر واردر که هر بری برایالت اعتبار اولنور	در اسیاست وایران نیز منقسم به پنج قسم است که اذربایجان وعراق وفارس وخراسان وطبرستان میگویند ودر هر قسمش چندین شهرهاست که هر یکی یک ایالت شمرده میشود	ج
ایّ اکبر من هذه الاقسام الخمسة	بو بش اقسامدن قنغیسی زیاده بیوکدر	از این اقسام پنجگانه کدام بزرگتر است	س
ان العراق هو الاوسع من الاخرین	عراق جمله دن زیاده واسعدر	عراق از همه واسع تر است	ج
عراق العرب هل هو داخل بهذا القسم ام لا	عراق عرب دخی بو قسمده داخلمیدر یوخسه دکلمیدر	عراق عرب داخل باین قسم است یا نه	س
کلا بل عراق العرب هو وحده وعراق العجم هو المحل الاحسن من ممالک	خیر عراق عرب آیریدر وبو عراق عجمدر که ممالک ایرانک	خیر عراق عرب جدا است واین عراق عجم است که بهترین	ج

ف

ممالک ایران است وطهرانکه
پایتخت ایران است
این هم داخل عراق عجم است
عراق عرب کدام است
بغداد و مملکتهاکه متعلق بحکومت
بغداد است سهده راعراق عرب
میکویند که
درزیر تصرّف دولتعلیهٔ عثمانیه است
عراق عجم چند شهر دارد ومشهور
هاش کدام است
عراق خیلی محالات وقصبات دارد
لیک شهرهای مشهورش اینست که
ذکر کرده میشود
طهران * اصفهان * کاشان * قم * همدان

ت

اک اعلا محلیدر وطهرانکه پایتخت
ایراندر
اودخی عراق عجمه داخلدر
عراق عرب قنغیسیدر
بغداد و بغداد حکومتند متعلق
مملکتلرک جملهسنه عراق عرب
دیرلرکه
دولتعلیّهٔ عثمانیه نک زیر تصرفنده در
عراق عجمک قاچ مملکتی واردر
ومشهورلری قنغیلریدر
عراقک خیلی قضا وقصبه لری واردر
ومشهور شهرلری بونلردرکه ذکر اولنور

ع

العجم وطهران التی هی تخت حکومة
الایروان داخلة ایضاً بعراق العجم
ای هو عراق العرب
هو بغداد و کامل الممالک المتعلقة بحکومة
بغداد تسمّی عراق العرب تحت
تصرّف الدولة العلیة العثمانیة
کم مملکة یوجد لعراق العجم وما مدنه
المشتهرات
العراق له قصبات وامصار وضیع کثیرة
والمدن المشهورة هی الآتی ذکرها
طهران اصفهان کاشان قم همدان

ف

* قزوین * زنجان * نهاوند * سنندج
* کرمانشاهان * خرم اباد * دامغان

اصفهان از همه شهرهای ایران بزرکتر است طهران آنقدر بزرک نیست

ولیک بعلت پایتخت شدنش خیلی جمعیت دارد و معمور است

وباغاتش بسیار ومیوه هاش فراوان کندم وجو وارز انجا ارزان است

س — از احوال خراسان هم بکویید

ج — خراسان درقدیم الایام خیلی وسعت داشت ومعمورترین ایران

وجای نشست پادشاهان بوده بعد رو

ت

اصفهان ایران شهرلرینک جمله سندن زیاده بیوکدر طهران اوقدر بیوک دکلدر

ولکن پایتخت اولمق مناسبتیله جوق غلبه لغی واردر ومعموردر

وباغلری چوق ومیوه لری وافربغدای واربه وپرنج اوراده اوجوزدر

خراسانک احوالنیده سویلییکز

خراسانک قدیم الایامده چوق وسعتی وارایدی وایرانک زیاده معمور محلی ایدی

وپادشاهلرک محل اقامتلری یعنی

ع

قزوين زنجان نهاوند سنندج
كرمانشاهان خرّم اباد دامغان

فاصفهان هي المدينة الاكبر من كامل مدن العجم وان لم تكن طهران بهذا المقدار كبيرة الا انها بكونها تخت الحكومة فهي معمورةٌ وشعبها وافرٌ وكرومها غزيرةٌ وفواكهتها كثيرةٌ والقمح والشعير والارز هم رخيصون هنالك

تكلّم ايضاً عن احوال خراسان

خراسان في القديم كانت واسعةً جداً وهي المحل الاكثر عماراً في العجم ومكان اقامة الملوك ولكن بعده خربت واكثرها ذهب لتحت ايادي الاخرين

ف

رو بخرابی آورده
واکثر ولایاتش بدست دیگران رفته
آن شهرها که در دست ایران مانده
است این است
مشهد مقدس * ترشیز * خبوشان * سبزوار
* قاین طبس * نیشابور * تربت جام

س
چرا مشهد مقدس میگویند

ج
چون حضرت امام علی ابن موسی که
امام ثامن است
در انجا شهادت یافته است وقبر
مبارکش هم آنجاست بجهت این
مشهد میگویند
والاصل پای تخت خراسان شهر طوس
بود که چهار فرسخ است از مشهد تا انجا

ت

طوتوب
پای تختلری ایدی صکره خرابه یوز
مملکتلرینک اکثریسی یداخره کچدی
ایرانلونک الندہ قالان مملکتلر
بونلردر

نیچون مشهد مقدس دیرلر
چونکه حضرت امام علی بن موسی که
امام ثامندر
اوراده شهید اولمشدر وقبر شریفی دخی
اوراده در بو سببه مبنی مشهد دیرلر
والاصل پای تخت خراسان شهر طوسدر
که مشهددن اورایه درت ساعتدر

ع

فالاماکن الباقیة بایدی اهالی العجم
هذه هی * مشهد مقدس * ترشیز *
خبوشان * سبزوار * قاین * طبس *
* نیشابور * تربت جام

لماذا یسمون هذا المکان مشهد مقدس
لان حضرة الامام علی بن الامام موسی
الذی هو الامام الثامن استشهد هناک
وقبره الشریف ایضا هنالک فلاجل
هذا یسمون هذا المکان مشهد واصل
تخت حکومة خراسان هی مدینة
طوس التی هی من المشهد باربع
ساعات وقد کانت ایضا عمرانة واما

وابادی

ف

وابادی درانجا بود حالا خراب
ومعموریت در مشهد مقدس است

چرا کرمانرا داخل حساب نکردی
ولایات کرمان در قدیم الایام بعض
اوقات جزو مملکت فارس
وبرخی اوقات جزو خراسان وگاهی
بضمیمات سیستان وکیج ومکران

خود کرمان را مملکت مستقله شمرده اند
حالا خود کرمان وقصبهٔ مشهورهٔ بم که

یکی از مستحکمات قلاع ایران است
وقصبهٔ شهر بابک که معروف است

ت

ومعموریت دخی اوراده ایدی شهدی
خراب اولوب معموریت مشهد
مقدسده در

نیچون کرمانی حسابه داخل ایتمدک
کرمان ولایاتی ایام قدیمده بعض
وقتلر مملکت فارسدن
وبعض کرة خراسان عد اولنوب و بعضا
دخی سیستان وکیج ومکران
سنجاقلری الحاقیله

نفس کرمانی مستقل مملکت اعتبار
ایتمشلردر والحالة هذه کرمان وبم
دینیلان قصبهٔ مشهوره که

مستحکمات قلاع ایرانیه دن بریدر
وشهر بابک دیدکلری قصبه که معروفدر

ع

الآن فقد خربت والمعمورية هی
بالمشهد المقدس

لماذا ما دخلت کرمان بالحساب
اما کرمان فی الایام القديمة حيناً تعدّ
من مملکة فارس ووقتاً تحسب
خراسان وطوراً بالتحاق اعلام (بنود)
سيستان وکيج ومکران يعتبرونها
بالاختصاص نفس کرمان والحالة هذه
کرمان وبم المزرعة المشهورة هی احدی
مستحکمات قلاع العجم والضيعة المسماة
شهر بابک المعروفة تابعون کرمان

س
ج

ف

تابع کرمانند دیکرجای معمور ندارد
دهات است وازطرف ایران
حاکم مستقلی دارد وجزو آن تقسیم
پنجکانه که کفته بودم نیست
س ازان اقسام کـه فرمودید یکی هم فارس
بود ازاحوالات ان هم بکویید
ج فارس ازجملهٔ ممالک عظیمهٔ ایران است
ولسان فارسی هم منسوب بانجاست
وبنزاکت ولطافت وخوشیٔ آب وهوا
بهترین ملک عجم است
وپای تخت شاهان واثار تخت جمشید
کـه
پنج هزار سال وچیزی بالا کذشته است

ت

کرمانه تابعدرلـر بشقـه معمور محلی
یوقدر کویلکدروایران طرفندن
مستقل حاکمی واردر واوسویلدیکم بش
تقسیمه داخل دکلدر
اویوردیغکز اقسامدن بری دخی فارس
ایدی انک حاللرندخی سویلیکز
فارس جملهٔ ممالک عظیمهٔ ایراندندر
ولسان فارسیدخی اورایه منسوبدر
وآب وهواسنک ایولکی ونزاکت
ولطافت جهتیله ملک عجمک اک
ایو محلیدر
وپادشاهان کیانک تختیدر وتخت
جمشیدک اثاریکه
بشبیک ییلدن زیاده کچمشدر حالا

ع

ولا یوجد محل آخر عمران الا خراب
ومن طرف العجم یوجد حاکم
خصوصی وهذا لا یدخل الخمسة اقسام
التی ذکرتها
الاقسام التی تفضلتم عنها احدها بلد
فارس فحال هذه ایضا اشرحوه لنا
بلاد فارس هی من احسن کامل ممالک
العجم واللسان الفارسی هو منسوب لها
ولجودة المأوالهوا وبحسب الرقة
واللطافة هی احسن محل فی بلاد العجم
وتخت حکومة الملوک وتخت جمشید
الذی مضی اثاره منذ خمسة الاف
سنة وینیف والان هناک ظاهر الاثار

ف

اکنون هویدا و نمایان
و یک طرفش متصل بدریای عمانست
که فارسان اورا
عمان وخلیج فارس میکویند و بترکی هم
بصره کورفزی میکویند
شهرهای مشهورش اینها است
شیراز * بهبهان * لار * کازرون * داراب *
* بندر بوشهر
کازرون سابق برین معمور و از شهرهای
مشهور بوده است
حالا رو بانهدام کذاشته است
از قدیم پای تخت فارس اصطخر
بوده است و اکنون نزدیک بهشت
صد سال است که

ت

شمدی اوراده ظاهر و نمایاندر
و برطرفی دریای عمانه متصلدر که اهل
فارس اکا
عمان وخلیج فارس دیرلر وترکیده دخی
بصره کورفزی دیرلر
مشهور شهرلری بونلردر
کازرون بوندن مقدم معمور ومشهور
شهرلردن اولوب
شمدیکی حالده انهدامه یوز طوتمشدر
من القدیم فارسک پایتختی اصطخر
ایمش وشمدی سکز یوز سنه یه
قریبدر که

ع

للعيان ومن طرف واحد متصل الى
بحر عمان الذى اهل الفرس يسمونه
عمان وخليج فارس وفى التركى
يسمونه بصره كورفزى اعنى خليج
البصره والمدن المشتهرة هى شيراز
بهبهان لار كازرون داراب
بندر بوشهر فكازرون قبل الان كانت
من المدن المعمورة والمشهورة والان فهى
خراب ومن القديم تخت بلاد فارس
كانت مدينة اصطخر والان يوجد
قريب من ثمانماية سنة شيراز هى

ف

شیراز مدینهٔ عظیمهٔ فارس است و حکم
فرمایان فارس انجامی نشینند
و از انجا تا اصطخر شانزده فرسخ است
و در اصطخر بجز آثار تخت جمشید
چیزی برقرار نیست

س طبرستان در کدام طرف واقع است .

ج طبرستانکه مازندران و گیلان زمین هم
میکویند
بیشتر مملکتهاش در کنار دریای خزر
است و شهرهای مشهورش این است
رشت * آمل * ساری * بارفروش *
اشرف * نور * لاریجان * استراباد

س مملکت آذربایجان چه قدر شهرها دارد

ت

فارسک مدینهٔ عظیمه سی شیرازدر و فارسه
حکومت ایدنلر اورادهٔ اوطوررلر
و اورادن اصطخره قدر اون التی ساعتدر
و اصطخرده تخت جمشیددن بشقه
برشی باقی دکلدر
طبرستان (قنغی طرفده) نه طرفده واقعدر
طبرستانکه مازندران وگیلان زمین
دخی دیرلر
اکثر مملکتری دریای خزر کنارنده در
ومشهور مملکتلری بودر

آذربایجان مملکتنک نقدر شهرلری
واردر

ع

مدینة فارس العظیمة وحکام الفرس
هناك یجاسون ومن هناك
لاصطخر ست عشرة ساعةً وفی اصطخر
لیس باقی شئ غیر تخت جمشید
طبرستان فی ایّ طرفٍ هی
طبرستان التی یسمونها ایضا مازندران
وکیلان زمین اکثر مملکاتها فی اطراف
بحر خزر والممالك المشهورة هی
رشت آمل ساری بارفروش اشرف
نور لاریجان استراباد

کم مدینة یوجد لمملکة آذربایجان

ف

ج آذربایجان پیش ازین خیلی مملکت داشت
حالا اکثر بلادش داخل حکومت دولت روسیه شد
شهرهای مشهورش که بالفعل در تصرف ایران است این است
تبریز * اردبیل * مرند * مراغه * سلماس * خوی * ارومی
احوال این مملکتها را کاتب چلبی در جهاننما بتفصیل نوشته است

س از استانبول بایران چند راهست
ج دو راه هست یکی را بغداد دیگری راه ارضروم

ت

آذربایجانک مقدّما چوق مملکتلری وار ایدی
شمدی اکثر بلده‌لری روسیه دولتی حکومتنه کچدی
بالفعل زیر تصرف ایرانده بولنان مشهور شهرلری بونلردر
بو مملکتلرک احوالنی کاتب چلبی جهاننماده تفصیل ایله یازمشدر

استانبولدن ایرانه قاچ یول واردر
ایکی یول واردر بری بغداد یولی و بری ارضروم یولی

ع

مقدمًا كان يوجد ممالك كثيرة لاذربايجان والان اكثر بلدانها دخلت بحكومة دولة المسكوب والمدن المشهورة الموجودة تحت تصرف العجم هي تبريز اردبيل مرند مراغة سلماس خوى ارومى واحوال هذه البلدان هي مشروحة بالتفصيل في الكتاب المسمى جهاننما لكاتب چلبي

كم طريق يوجد من استانبول الى العجم
يوجد طريقان الواحد طريق بغداد والاخر طريق ارزروم

	ف	ت	ع
س	ازین دوراه کدام نزدیکتراست وآسان	بوایکی یولدن قنغیسی زیاده یقیـن وآساندر	ای من هذین الطریقین هو الاقرب والاریح
ج	راه ارضروم نزدیکتراست وبجهت واپور رفتنش هم سهولت دارد	ارضروم یولی یقیندر وواپور مناسبتیله کتمسنده دخی سهولت واردر	ان طریق ارزروم هو اقرب وبسبب وجود المرکب الناری (او البخاری) توجد ایضا سهولة بالذهاب
س	یاواپور تاکجا میروند	واپور ایله نره یه قدر کیدرلر	لای حد یذهبون صحبة المرکب الناری
ج	تاطربزون	طربزونه قدر	لحد طرابزون
س	ازطربزون تاارضروم وارضروم تاحدود ایران چه قدر راهست	طربزوندن ارضرومه وارضرومدن حدود ایرانه نقدر یولدر	ماهی کمیة الطریق من طرابزون لارزروم ومن ارزروم لحد العجم
ج	ازطربزون بارضروم دوراه هست اکر صیف وهوا خوش باشد ازسرکوه میروند چهل وشش فرسخ است اکرزمستان باشد ازپایین میروند پنجاه وشش فرسخ است	طربزوندن ارضرومه ایکی یول واردر اکر یازوهوا ایو اولورسه طاغ اوزرندن کیدرقرق آلتی ساعتدر اکرقیش اولورسه اشاغیدن کیدرلر اللی التی ساعتدر	من طرابزون لارزروم یوجد طریقان فان کان بوقت الصیف وکان الهوا مناسبا یذهبون علی الجبل والمسافة هی ست واربعون ساعة وان کان بالشتا فیذهبون فی السهل وهوست

وازبرای

	ف	ت	
	واز براى راه رو هر دو زحمت وعوض هشتاد فرسخ راه ست	ويولجى يه كوره ايكيسيده زحمتلى وسكسان ساعت يوله بدلدر	وخمسون ساعةً ونظراً للمسافر فكلاهما شاقّان وكنايةٌ عن ثمانين ساعةً ومن
	واز ارضروم هم تا سرحد ايران پنجاه فرسخ است	ارضرومدن دخى سرحد ايرانه قدر اللى ساعتدر	ارزروم ايضاً لحد اطراف العجم خمسون ساعةً
س	اكر از استانبول بارضروم از خشكى بروند چه طور است	اكر استانبولدن ارضرومه قرادن كيدرلر ايسه نصل اولور	وان كان يسافرون برّاً من استانبول الى ارزروم فكيف يصير
ج	آن وقت راه زياد ميشود و رفتنش مشكل بجهت اينكه	اوزمان يول زياده اولور كتمسى مشكل اولور بوسببه مبنى كه	حينئذٍ الطريق يصير اطول والذهاب صعبٌ حيث ان من استانبول الى
	از استانبول تا ارضروم دو يست وشصت وشش فرسخ است	استانبولدن ارضرومه قدر ايكيوز التمش التى ساعتدر	ارزروم مأيتان وست وستون ساعةً
س	از اوّل سرحد ايران تا طهران كه پايتخت ايران است چند فرسخ است	ابتداى سرحدّ ايراندن طهرانه قدر كه ايرانك پاى تختيدر قاچ ساعتدر	من اوّل حدود العجم لحد طهران التى هى تخت الحكومة مسافة كم ساعة
ج	شما ديكر كوش كنيد اين را بتفصيل عرض بكنم زيراكه خودم ديده ام	آرتق سزدكليكز بونى تفصيلاً افاده ايده يم زيراكه كندم كورمشمدم	فاصغوا اذاً لكى أعرفكم عن ذلك بالتفصيل لانى بذاتى قد اختبرته

ف

بایزید کـه قلعه ئیست در نهایت حدود
دولت علیه و ملحق بایالت ارضروم
است ازانجا تا خوی کـه
شهریست مشهور در آذربایجان
بیست و دو فرسخ راهست ازخوی هم
تا بتبریز بیست فرسخ است
ازتبریز تا زنجان چهل و یک و ازانجا هم
تا قزوین بیست و پنج فرسخ است

وازقزوین هم بطهران بیست و دو فرسخ
است
این همه را کـه جمع میکنی از بایزید
تا بطهران صد و سی فرسخ راه میشود
وفرسخهای ایران ازحسابیکه ما بساعت

ت

بایزید کـه نهایت حدود دولت علیه ده
بر قلعه در وارضروم ایالتنه ملحقدر
اورادن خویه قدر که آذربایجانده بر
مشهور شهردر
یکرمی ایکی ساعتدر خویدندخی
تبریزه قدر یکرمی ساعتدر
تبریزدن دخی زنجانه قدر قرق بر
واورادن دخی قزوینه قدر یکرمی
بش ساعتدر
وقزویندنده طهرانه قدر یکرمی ایکی
ساعتدر
بوجمله یی جمع ایدنجه بایزیددن
طهرانه قدر یوز اوتوز ساعت یول اولور
وایران فرسخلری بزم ساعت ایله

ع

فقلعة بايزيد التي هي في نهاية حدود
الدولة العلية وملتحقة بمقاطعة ارزروم
فمن هناك لحد خوي المدينة المشهورة
في آذربايجان اثنان وعشرون ساعة
ومن خوي الى تبريز عشرون ساعة ومن
تبريز ايضا الى زنجان واحد واربعون
ساعة ومن هناك ايضا لحد قزوين
خمسة وعشرون ساعة ومن قزوين لحد
العجم اثنان وعشرون ساعة فجميع هذا
من بايزيد لحد طهران مائة وثلاثون
ساعة طريق وخطوات العجم هم بازود
من ساعات حسابنا فبنا على هذا
السبب

ف

میکنیم قدری زیاد میشود
بعلت این چهار فرسخ راه را پنج ساعت
حساب کردن ضرورست
و باین حساب از بایزید تا طهران صد
وشصت و دو ساعت راه میشود
و از طهران هم تا اصفهان شصت و دو
فرسخ است
وقم وکاشانکه دو شهر است مشهور
در ایران
در مابین طهران و اصفهان واقع است
و این ساعتها که عرض کردم
نسبت به کاروان و چاروه دار است که
آنها آهسته و بسنکینی راه میروند
یعنی در یکروز پیشتر از هفت و هشت

ت

ایتدیکمز حسابدن برمقدار زیاده اولور
بو سببه بنا آذرت ساعت یولی بش ساعت
حساب ایتمک لازمدر
وبو حسابده بایزیددن طهرانه قدر یوز
التمش ایکی ساعت یول اولور
وطهراندندخی اصفهانه قدر التمش
ایکی ساعتدر
وقم وکاشانکه ایکی مشهور شهرلردر
ایرانده
طهران ایله اصفهانک مابیننده
واقعدرلر وبو افاده ایلدیکم ساعتلر
کاروان وقاطرجیلره مخصوصدر انلر
اهسته و آغر یوله کیدرلر
یعنی برکونده یدی سکز ساعتدن

ع

طريق الا ربع ساعات يلزم حسابه
خمسه وعلى هذا الحساب من بايزيد
الى طهران مأية واثنان وستون ساعةً
مسافةً ومن طهران ايضاً الى حد اصفهان
اثنان وستون ساعةً والمدينتان
المشهورتان فى العجم قم وكاشان
هما بين طهران واصفهان والساعات
التى قد شرحتها هى مخصوصة فى
القوافل والمكارية الذين يذهبون فى
الاماكن الثقيلة والصعبة يعنى بالنهار
لا يمشون اكثر من سبع ثمانى ساعات

ف

فرسخ نمیروند
والا اکر کسی مثل چاپاری راه برود
ووجودش هم متحمل باشد
وبه یابوهای چاپارخانه هم رحم نداشته
باشد دران صورت
روزی بیست وسی فرسخ راه را قطع
کردن ممکن میشود

س ازجانب بغداد بایران چه قدر راه میشود

ج بنده چون ازان راه نرفتم استحضاری
ندارم ولیک انچه تحقیق کرده ام
بکویم
کرچه مردم ازاستانبول تابغداد
پانصدساعت میکویند

ت

زیاده کیتمزلر
والا اکر برکمسنه تاتارکبی یوله کیده
ووجود ینک دخی تحملی اوله
ومنزلخانه بارکیرلرینه دخی مرحمت
ایتمیه اوصورتده
کونده یکرمی اوتوزساعت یولی قطع
ایتمک ممکن اولور

بغداد جانبندن ایرانه نه قدر یول اولور

بنده کزاو یولدن کتمدیکمدن معلوماتم
یوقدرولکن تحقیق ایتدیکمی
سویلیم
کرچه خلق استانبولدن بغداده بشیوز
ساعت دیرلر

ع

واما ان کان یمشی احد فی الطریق
نظیرالبرید(التاتار)وجسمه یمکنه
التحمل ولا یشفق علی الدواب
ولا یرحمها فبهذه الصورة بالنهار یمکن
یقطع مسافة عشرین ثلاثین ساعة من
الطریق

کم هی مسافة الطریق الی العجم من
ناحیة بغداد

حیث عدم ذهابی فی ذلک الطریق فلا
اعلم ولکن نظراً لما تحققته فاقول وان
کان الناس یزعمون ان من استانبول
الی بغداد خمسمایة ساعة واما نظراً لما
استقصیته انا فهوار بعمایة وخمسون

ف

ولیکن آنچه بنده تحقیق کرده ام
چهارصد و پنجاه ساعت میشود

س — از بغداد تا حدود ایران چند فرسنگ است

ج — این راه درست نمیدانم اینقدر معلوم شد
که از بغداد تا کرمانشاهان که
شهریست مشهور در عراق عجم اگر
با قافله روند دوازده منزل است
از انجا هم تا طهران پانزده منزل قافله
است که
همه از بغداد تا طهران بیست و پنج
منزل میشود

ت

لکن بنده کزکت تحقیقمه کوره درتیوز
اللی ساعت اولور

بغداددن حدود ایرانیه یه قاچ ساعتدر

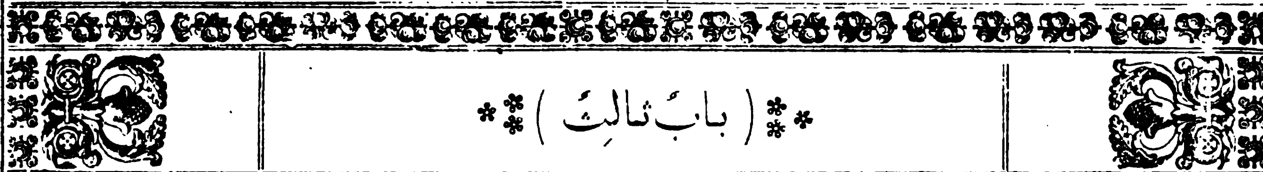
بو یولی یک بلمم بو قدر معلوم اولدیکی
بغداددن کرمانشاهانه قدر که
عراق عجمده بر مشهور شهردر اگر قافله
ایله کیدرلر ایسه اون ایکی منزلدر
اورادندخی طهرانه اون بش قافله
منزلیدرکه
جملهسی بغداددن طهرانه یکرمی بش
منزل اولور

ع

ساعةً

من بغداد الى حدود العجم كم ساعة

هذا الطريق لا اعلمه جيدًا بل الذي
اعرفه هو انه من بغداد الى كرمانشهان
المدينة المشتهرة في عراق العجم اذا
كان السفر مع قافلة هو اثنا عشرة مرحلةً
ومن هناك ايضًا الى الطهران خمس
عشرة مرحلةً اذ يكونون جملةً من بغداد
الى الطهران سبعة وعشرون مرحلةً

(باب ثالث)

	ف	ت	ع
س	در ایران بکدام زبان حرف میزنند	ایرانده قنغی لسان ایله تکلم ایدرلر	بای لسان یتکلمون فی العجم
ج	در آذربایجان بیشتر ترکی وکمتر فارسی ودر سائر ممالک ایران بالعکس	آذربایجانده اکثر ترکی واقلا فارسی وسائر ممالک ایرانده بالعکس	فی آذربایجان اکثرهم یتکلمون ترکیا واقلهم فارسیا وفی سائر ممالک العجم بالخلاف
	یعنی بیشتر فارسی وکمتر ترکی	یعنی اکثر فارسی واقلا ترکی	یعنی اکثرهم یتکلمون فارسیا واقلهم ترکیا
س	حالا از حرف شما چنان مفهوم شد که مثل آذربایجان در همه ایران ترکی دان هست	شمدی سزک کلامکزدن او یله اکلاشلدیکه آذربایجان مثللو بتون ایرانده ترکی بیلنلر واردر	فاذا الان من کلامکم فهم ان فی کامل بلاد العجم کما فی آذربایجان یوجد من یتکلم بالترکی

	ف	ت	ع
ج	بلی در همه بعض آدمها توان یافت از عشایر وایلات که بیشتر آنها ترکی مکالمه میکنند وبعض شهرها هم هست که نزدیک اذربایجانست انجاها هم ترکی حرف میزنند والاصل زبان عراق وفارس وخراسان فارسیست ترکی نمیدانند	اوت هر یرده عشایر وایلاتدن بعض آدملر بولنه بیلورکه انلر اکثری ترکی مکالمه ایدرلر وبعض شهرلر دخی واردرکه آذربایجانه قریبدر اورالرده دخی ترکی تکلم ایدرلر والاصل عراق وفارس وخراسان لسانی فارسیدر ترکی بلمزلر	نعم فی کل محل یوجد أناس من العشایر والقبایل الذین اکثرهم یتکلمون باللسان الترکی ویوجد ایضاً بعض مدن قریبة من آذربایجان هناک کذلک یتکلمون بالترکی واصل لسان العراق وفارس وخراسان هو فارسیٌ ولا یعرفون ترکیاً
س	در ایران چند گونه خط متداولست	ایرانده قاچ درلو یازو متداولدر	کم نوع من الکتابة یوجد متداولاً فی بلاد العجم
ج	آنجا هر نوع هست ولیک نوشته جات را بدو خط مینویسند	اوراده هر درلو یازو واردرلکن مکتوبلری ایکی یازو ایله یازارلر	هناک یوجد کلّ نوع من الکتابة ولکن تحریر المراسلات هو بخطین
س	آن دو نوع خط که گفتید کدامست	اودیدیککز ایکی نوع خط قنغیسیدر	ماهما هذان الخطّان اللذان قلتم عنهما
ج	یکی نستعلیق است ودیگری شکسته	بری نستعلیقدر واوبری شکسته	الواحد یسمی نستعلیق والاخر شکسته
س	از نستعلیق مرادتان کدام نوع خطّاست	نستعلیقدن مرادیکز قنغی نوع یازودر	ایّ نوع کتابة مرادکم من النستعلیق

	ف	ت	ع
ج	خط تعليق است كه در ايران نستعليق ميكويند مظنته از نسخ تعليق مخفف شده باشد اكرچه تعليق هم خطى است مستقل كه بخط ديوانى ماشبيه است خط شكسته اينجا متداول نيست	خط تعليقدركه ايرانده نستعليق ديرلر ظنمه نسخ تعليقدن مخفف اولمش اولسه اكرچه تعليقدخى برمستقل خطدركه بزم ديوانى يازومزه مشابهدر شكسته يازو بورادة متداول دكلدر	هو خط التعليق الذى يسمونه فى العجم نستعليق واظن انه يكون مخففا من نسخ التعليق وان كان التعليق ايضا هو خط مخصوص فيشابه عندنا الخط الديوانى والخط الشكسته ليس هو متداولا هنا
س	چرا نوشته را كه كلمهٔ فارسيه است موافق قاعدهٔ عربيه جمع كرده نوشته جات كفتيد	نيچون نوشته يى كه كلمه فارسيهٔ در قاعدهٔ عربيه يه موافق اولهرق جمع ايدوب نوشته جات ديديكز	لماذا قلت نوشته التى هى كلمة فارسية نوشته جات فجمعها جمعا مؤنثا سالما نظرا الى الالف والتاء المزيدتان فى الجمع العربى
ج	عيب ندارد مثل اين جمعها در لسان فارسى بسيار است مثل فرمايشات ودهات وباغات	باش يوقدر بو مثللو جمعلر لسان فارسيده چوقدر فرمايشات ودهات وباغات مثللو	لا باس من ذلك لانه يوجد كثير مثل هذه الجموع فى اللسان الفارسى نظير فرمايشات ودهات وباغات

نوشته

	ف	ت	ع
س	نوشته را بچه محل استعمال میکنند	نوشته یی نه محلده استعمال ایدرلر	فی ایّ محلٍّ یستعملون الکتابة المسماة نوشته
ج	این را باید بتفصیل عرض بکنم	بونی کرکدر تفصیل ایله عرض ایده یم ؟	یجب ان اشرح لکم عن ذلک بالتفصیل
	کاغذیکه از طرف پادشاه نوشته شده باشد انرا فرمان میکویند	بر کاغذکه پادشاه طرفندن یازلمش اوله اکا فرمان دیرلر	الکتابة التی تصدر من السلطان تسمی بطاقةً (فرماناً)
	اکر از طرف شهزادکان باشد رقم میکویند	اکر شهزاده لر طرفندن اولور ایسه رقم دیرلر	وان کانت من طرف اولاد الملوک یدعونها مرسوماً
	اکر از طرف حکّام وامرا باشد تعلیقه میکویند	اکر حکام وامرا طرفندن اولور ایسه تعلیقه دیرلر	وان کانت من قبل الحکّام والامراء فیدعونها امراً
	اکر از احباب باشد باحباب مراسله ونوشته میکویند	اکر احبابدن احبابه اولور ایسه مراسله ونوشته دیرلر	وان کانت فیما بین احباب من احدهم للاخر فیسمّونها نمیقةً والوکة
	اکر از کوچکان باشد به بزرکان ذریعه وعریضه میکویند	اکر کوچکلردن بیوکلره اولور ایسه ذریعه وعریضه دیرلر	وان کانت من الاصاغر الی الاکابر فیلقّبونها بذریعة وعریضة
	ولیک ذریعه بالاتر از عریضه است	ولکن ذریعه عریضه دن یوقاریدر	ولکن الذریعة فهی اعلا من العریضة

	ف	ت	ع
س	در ایران بشعرخواندن وگفتن میل دارند	ایرانده شعرا وقومغه وسویلمکه میل ایدرلرمی	هل فی بلاد العجم لهم میل لقراة الشعر والتکلم به
ج	توچه میگویی شعرد را ایران ازهمه جا بیشتر رغبت دارد	سن نه سویلیورسن شعرک ایرانده هر یردن زیاده رغبتی واردر	ماذا تقول ان رغبة الشعر فی بلاد العجم هی اکثر من کل محل
	وشعرا هم آنجا بسیار است	وشعرا دخی اوراده چوقدر	والشعرآء ایضاً هنالک کثیرون
	ودرهمه قسم از اقسام نظم تسلّط دارند	واقسام نظمدن هربر قسمده کمال ملکه ومهارتلری واردر	وفی کل قسم من اقسام النظم یوجد لهم اقتدار کامل ومهارة وافرة
	خصوصا درغزل وقصیده مثل ندارند	خصوصاً غزل وقصیده ده مثللری یوقدر	وخصوصاً لیس لهم مثیل فی الغزلیات والقصاید
	ولیکن در تاریخ گفتن بپای شعرای استانبول نمیرسند	ولیکن تاریخ سویلمکده شعرای استانبولک کعبنه واصل اوله مزلر	ولا راجیز بالروایة عن التواریخ فلا یصلون الی سفسافی شعرآء الاستانه
س	از شعرای متقدمین کدامها را می پسندند	شعرای متقدمیندن قنغیلرینی بکنورلر	ای من الشعرآء المتقدمین یحظهم و یسرهم
ج	در ایران غزلیت شیخ سعدی وخواجه حافظ را میخوانند ومی پسندند	ایرانده اکثر غزلیات شیخ سعدی وخواجه حافظی اوقورلر وبکنورلر	فی العجم یقراؤن و ینحظون من غزلیات شیخ سعدی وخواجه حافظ

اشعار

	ف	ت	ع
س	اشعار شعرای پیشین را نمی خوانند	شعرای متقدمینک اشعارینی اوقومزلر	أفلا یقرأون بشعر الشعرآء المتقدمین
ج	چرا قصائد حکیم رودکی وازرقی وفرخی وعمعق بخاری	نیچون اوقومزلر حکیم رودکی وازرقی وفرخی وعمعق بخاری	لماذا لا یقرأون والحال انهم یمیلون جدًا لقصاید حکیم رودکی وازرقی وفرخی
	وانوری وخاقانی راهم بسیار دوست دارند	وانوری وخاقانینک قصیده لرینی دخی چوق سورلر	وعمعق بخاری وانوری وخاقانی
	وفردوسی را استاد سخن میدانند وشهنامه راهم بسیار میخوانند	وفردوسی یی استاد سخن بیلورلر وشهنامه یی دخی چوق اوقورلر	ویطالعون کثیرًا الی شهنامه ویوصفون الفردوسی بمعلّم الکلام
س	عرفی وصائب وشوکت وبیدل راچه کونه میدانند	عرفی وصائب وشوکت وبیدلی نصل بیلورلر	کیف یعرفون عرفی وصائب وشوکت وبیدل
ج	عرفی را انقدر نمی پسندند صائب راهیچ شوکت وبیدل را نمیدانند	عرفی یی اوقدر بکنمزلر وصائبی هیچ بکنمزلر شوکت وبیدلی بلمزلر	لا ینحظّون بهذا المقدار من عرفی ولا ینشرحون اصلاً من صایب وشوکت وبیدل لا یعرفونهما
س	شوکت وبیدل را چرا نمیدانند اینها که در استانبول خیلی شهرت دارند	شوکت وبیدلی نیچون بلمزلر بونلرک ایسه استانبولده پک چوق شهرتی واردر	لماذا لا یعرفون شوکت وبیدل مع ان هذین لهما شهرة کلیة فی الاستانة

	ف	ت	ع
ج	اینها ایرانی نیستند شوکت فراهی بوده	بونلر ایرانی دکللردر شوکت فراهلی ایمش	لانهما غیر عجمیین فشوکت کان من الفراة
	وفراه قصبه ایست میانهٔ هرات وقندهار	وفراه هرات وقندهار بیننده بر قصبه در	التی هی ضیعة بین الهرات وقندهار
	واصل بیدل از بخاراست کرچه خودش درهندستان ساکن بوده است	وبیدلک اصلی بخارادندر اکرچه کندوسی هندوستانده ساکن اولمشدر	واصل بیدل کان من بخارا وان یکن قدسکن فی بلاد الهند
	دیوانهاشان باستانبول ازانجاها آمده است	دیوانلری استانبوله اورالردن کلمشدر	فدیوانهما حضرا من هناک للمحروسه
س	صائبکه خیلی خوب ومرغوب شاعرست چرا نمی پسندند	صائب که پک چوق کوزل ومرغوب شاعردر نیچون بکنمزلر	لماذا لایعجبهم دیوان صائب الذی هو شاعر بلیغ ومرغوب جداً
ج	دیوانشرا درست نخوانده اند وبد بدی اشعارشرا دیده اند	دیوانینی لایقیله اوقومامشلردر واشعارینک فنالرینی کورمشلردر	لانهم ماقرؤا دیوانه کالواجب وقد شاهدوا الغث من اشعاره
	وبیشتر اشعارش عبارت ازارسال مثلست	واکثر اشعاری ارسال مثلدن عبارتندر	واکثر اشعاره هی کنایة عن ارسال مثل
	واین هم پیش آنها پایهٔ بلندی ندارد بعلت این نمی پسندند	وبونکده انلرک عندنده پک چوق قدر واعتباری یوقدر بو سببه مبنی بکنمزلر	فلذلک لیس له عندهم قدر وافر ولا اعتبار ایضاً ولهذا لاینشرحون منه

وبطوری

ف

و بطوری تقبیحش میکنند که اکر بکمترین
شاعری از شعرای ایران بکویند که تو
مثل صائب شعر میکویی بدش می آید
و کج خلق میشود

س اعتقاد شما چه کونه است

ج اعتقاد بنده اینستکه صائب شاعریست
صاحب زمین تازه
و در غزل پردازی و سخن کستری مرتبه
اش بلند است
و کلیات دیوانش از پنجاه هزار بیست
بیشتر است
دیوانی که باین بزرکی باشد البته توش
خوب و بد پیدا میشود
اکر خوبهاش سوا میکردند و با نتخاب
کردنش میپرداختند

ت

و بر درجه تقبیح ایدرلر که اکر شعرای
ایراندن بر آدنا شاعره دیرلرسه که سن
صائب کبی شعر سویلیورسک کوجنه
کیدر و منفعل اولور
سزک اعتقادکز نصلدر
بنده کزک اعتقادم بودر که صائب
زمین تازه صاحبی بر شاعردر
و غزل پردازلق و سخن کسترلکده یعنی
شاعریتده مرتبه سی عالیدر
و کلّیات دیوانی اللی بیک بیتدن
زیاده در
و بو بیوکلکده دیوانک ایچنده البته
ایو و فنا بولنور
اکر ایولرینی آییروب انتخاب ایتمش
اولسه لر ایدی

ع

حتی انهم بهذا المقدار یقبحونه بقولهم
لاحقر شعراء بلاد العجم
انت تتکلم بالشعر نظیر صایب فیغتاظ
وینفعل جدًا
وانتم کیف تعتقدون
اعتقد ان صایبا صاحب زمین تازه هو اشعر
العالم من المتاخرین
وله الرتبة العلیا فی الغزل والتوریة
ودیوانه الکلیات یحتوی علی اکثر من
خمسین الف بیت
وفی هذا المقدار العظیم لابد انه یوجد فی
الدیوان من غث وسمین (جیّد وسفساف)
فلو کانوا انتخبوا الابیات الحسنة وفرقوها

	ف	ت	ع
	یک دیوان بسیار خوب و مرغوب پیدا میشد	برغایت کوزل و مرغوب دیوان حاصل اولوردی	لصار دیواناً مجیداً ومرغوباً جداً
س	اکرچه تذکرة الشعرا بسیاراست حالا درایران کدام مرغوب است	اکرچه تذکرة الشعرا چوقدر ولکن شمدی ایرانده قنغیسی مرغوبدر	وان تکن تذکرة الشعرا هی کثیرة ولکن الان بالعجم اية تذکرة هی المرغوبة
ج	تذکره نیکه آتشکده میکویند بسیار مشهور است	آتشکده دیدیکلری تذکره پک مشهوردر	التذکرة المسماة اتشکده هی مشهورة جداً
س	من میخواهم که اشعار معاصرین را ببینم کجا پیدا میشود	بن استرم که معاصرینک اشعارینی کوره یم نرده بولنور	اریدان انظر اشعار معاصرین فاین یُوجدون
ج	پیدا کردنش آسان است به کمال افندی بکویید	پیدا ایتمسی قولایدر کمال افندی یه سویلیکز	سهلٌ هو الحصول علیهم فتکلم مع حضرة کمال افندی
س	شما کمال افندی را می شناسید	سز کمال افندی یی بیلورو طانیرمسکز	هل لکم معرفةٌ مع الموءی الیه
ج	بلی میشناسم از خواجکان دیوان همایون است و با من هم آشنایی دارد	اوت طانیرم خواجکان دیوان همایونندندر و بنم ایلده الفتی واردر	نعم اعرفه وهو من خواجکان الدیوان الهمایونی ولی معه صحبة کلیّة
	ومنتخبات شهنامه هم از آثار اوست	ومنتخبات شهنامه دخی انبک آثارندندر	ومنتخبات شهنامه ایضاً هم من اثره

	ف	ت	ع
س	مکر او اشعار معاصرین را میتوانند پیدا	یا او معاصرینک اشعارینی بوله بیلورمی	أيستطيع ان يجد اشعار معاصرين
ج	خودش دارد چونکه دو دفعه از طرف دولتعلیه	کندوسنده وار در چونکه ایکی دفعه طرف دولتعلیه دن	نعم انهم موجودون عنده اذ انه قد توجه مأمورًا من طرف الدولة العلية
	با یران مامور شد و رفت خصوصا در دفعهٔ دوم	ایرانه مامور اولوب کتدی خصوصا ایکنجی دفعه ده	الى العجم مرتان وعلى الخصوص فى المرة الثانية
	در خود شهر طهران که پای تخت ایران است یکسال و نیم ماند	پای تخت ایران اولان نفس شهر طهرانده بر بچق سنه قالدی	قد استقام مدة سنة ونصف فى نفس مدينة طهران التى هى تخت حكومة العجم
	و کتابیکه موسوم به تذکرهٔ کمال است آنجا جمع کرده	و تذکرهٔ کمال ایله موسوم اولان کتابی اوراده جمع ایدوب	وقد جمع الكتاب الموسوم بتذكرة كمال فى تلك البلدة
	از شعرای معاصرین هم نوشت یک نسخه از روی آن کتاب	شعرای معاصرینی دخی یازدی بر نسخه او کتابک یوزندن	ونسخ ايضا شعر معاصرين فاكتبوا نسخة من وجه هذا الكتاب
	بنویسید کفاید میکند	یازیکز کفایت ایدر	فتكفى
س	بنده حالا بتواریخ فارسیه بسیار میل دارم	بنده کزک شمدی تواریخ فارسیه یه پک چوق میلم وار	داعيكم الان لى ميل كثير الى التواريخ الفارسية

ج

ف

نمیدانم کدامهارا پیدا کنم و بخوانم
تواریخ فارسی بسیاراست آنچه
مرغوب است و بافایده عرض کنم
اگر منظوم میخواهی شهنامه را بخوان
اگرچه از شهنامه
آنچه از تاریخ مطلوب است حاصل
نمیشود چراکه همه کذب و دروغ است
ولیکن بجهت فصاحت و بلاغت
و سلاست خواندنش بسیار لذت دارد
خصوصا در تعریف و اوصاف مثل ندارد
وخمسه نظامی هم از برای خواندن مثل
شهنامه است
واگر میخواهید که تاریخ منثور و باتکلف
و باصول منشیان نوشته شده باشد

ت

بلمم قنغیلرینی بولوب اوقویه یم
فارسی تواریخ چوقدر مرغوب و فائده لی
اولانی افاده ایده یم
اکر منظوم استرایسک شهنامه یی اوقو
اکرچه شهنامه دن
تاریخدن مقصود اولان شی حاصل
اولمز زیرا که بتون کذب و یلاندر
ولکن فصاحت و بلاغت و سلاست
جهتیله اوقومسنده چوق لذت واردر
خصوصا تعریف اوصافده مثلی یوقدر
وخمسهٔ نظامی دخی اوقومق ایچون
شاهنامه کبیدر
واکر استرایسه کز که تاریخ منثور و تکلف
ایله و اصول منشیان اوزره یازلمش اوله

ع

ولا اعلم ایهم اجده فاقراه
التواریخ الفارسیة توجد کثیراً واقول
لک عن المرغوبین والمفیدین
فان کنت ترید منظوماً اقرأ شهنامه
وان یکن لا یتحصل لک الشیء المقصود
بهذا التاریخ لان اکثره تعبیر فکی
الا انه بسبب الفصاحة والبلاغة والسلاسة
فقراته هی عذبة جداً
وخصوصاً لا مثیل له فی تعریف الاوصاف
ونظام التخمیس ایضاً لاجل القراءة فهو
نظیر الشهنامه
وان کنت ترید تاریخاً منثوراً فهو محرر
بتکلف واصول منشیان

ازتاریخ

ف

ازتاریخ وصاف دست مداریدویک درّه نادری هم پیدا بکنید

برادرجان این کتابهارا که شمافرمودید ادم بایدازاستاد بخواند

من میخواهم فائده تاریخ راحاصل بکنم شعروانشامنظورم نیست

درین صورت شما تاریخ روضة الصفاکه هشت جلداست

وحبیب السیرکه سه جلداست انهارا بگیریدو بخوانید

وازبرای دانستن احوال شاهان صفوی تاریخ عالم آراوتاریخ صفوی را

پیدا کنیدوتاریخ جهانکشای جوینی راکه ماخذوصافست بجویید

ت

تاریخ وصافی الکزدن براقمه‌یکزوبردرّه نادریده پیدا ایدیکز

جانم برادربوسزک بیوردیغکزکتابلری ادم خواجه‌دن اوقومق لازم

بن تاریخ فائده‌سنی حاصل ایتمک استرم شعروانشامرادم دکلدر

بوصورتده سزتاریخ روضة الصفاکه سکز جلددر

وحبیب السیرکه اوچ جلددرانلری الیکز واوقویکز

وشاهان صفویه‌نک احوالنی بلمک ایچون عالم ارا وصفوی تاریخلرینی

پیدا ایدیکزوجهانکشای جوینی دیدکلری تاریخکه وصافک

ع

تاریخ وصاف فلاتترکه من یدک وخذ لک الکتاب المسمی بدرة النادری

یااخاعزیزاهولاء الکتب الذین اشرت عنهم یلزم قرایتهم علی المعلم

وانااریدان احصل فایدة التاریخ لا لا نشاء والنظم

فاذاعلی هذه الصورة خذروضة الصفا التی هی ثمانیة مجلدات

وحبیب السیرالذی هوثلاثة ایضاخذهم واقراهم

ولاجل معرفة احوال الملوک فحصل تاریخی الصفوی وزینة العالم

والتاریخ المسمی افتاح العالم الذی هوماخذوصاف فخذهذه الکتب

س

ج

	ف	ت	ع
	بخوانند	ماخذيدربولوب اوقويكز	واقراها
	اينها همه فارسى واز تواريخ مشهوره است ليكن نسخه هاش بسيار كميابست	بونلر بتون فارسى وتواريخ مشهوره دندر ولكن نسخه لرى يك آز بولنور	وهى من كتب التواريخ الفارسية المشهورة ولكن نسخهم هى قليلة جدًا
س	من ازطفوليت تاحال خيلى فارسى خواندم وهنوزهم دركارهستم	بن چوجقلغمدن شمديه قدر چوق فارسى اوقودم وحالا دخى اوغراشمقده يم	انا منذ طفوليتى لحد الان قد قرأت كثيراً بالفارسى والان ايضًا لم ازل مداوماً
	بازدر حرف زدن زحمت ميكشم ومطلب را نميتوانم درست حالى بكنم	ينه تكلم ايتمكده زحمت چكيورم ومقصودمى طوغرى اكلتمغه قادر اولهميورم	فمع هذا لى صعوبة بالتكلم ولا اقدر ان افهم بسهولة ما اقصده
	وسببش راهم نميدانم كه چه چيزاست شما چه ميفرماييد	وسببنى دخى بلميورم كه ندر سز نه بيوررسز	فلا اعلم ماهو السبب فحضرتكم ماذا تقولون
ج	اكرچه حرف زدن موقوف است به ممارست	اكرچه تكلم ايتمك ممارسته موقوفدر	وان يكن التكلم موقوفاً على الممارسة
	ومحتاج است بمكالمه باهل زبان	واهل لسان ايله مكالمه يه محتاجدر	ومحتاجاً للمعاطاة مع ارباب اللسان

وليكن

ف

ولیکن اینجا در خواندن ودرس گرفتن
هم تقصیر میکنند
وطفلی راکه هنوز ده لغت از فارسی
یاد نگرفته باشد
بنا کنند بدرس دادن از گلستان وهنوز از
گلستان یک باب را تمام نکرده
شروع می نمایند بخواندن دیوان حافظ
واشعار حافظ راهم بیشتر با تاویلات
میخوانند
اینها همه از برای مبتدی موجب
صعوبت است
چراکه گلستان کتابیست که در ایران
هم از برای مبتدیان درس میدهند
باانیکه زبانشان فارسیست دیگر

ت

ولکن بوراده اوقومده ودرس آلمقده
دخی قصور ایدیورلر
وبر چوجق ده فارسی اون لغت
ازبرلمامش ایکن
گلستاندن درس ویرمکه باشلرلر وهنوز
گلستاندن بر بابی تمام ایتمکسزین
حافظ دیوانینی اوقومغه باشلرلر
وحافظک اشعارینینده اکثر تاویلات ایله
اوقورلر
بونلر بتون مبتدی ایچون صعوبتی
موجبدر
زیرا که گلستان برکتابدر که ایرانده بیله
مبتدیلره درس ویرمزلر
لسانلری فارسی اولدیغی حالده ارتق

ع

وانما هنا يقصرون ايضاً في الدرس والقراءة
والولد الذي لا تكن معرفته قد بلغت
عشر كلمات فارسية
يبتدون ان يدرسوه في كتاب الجلستان
وقبل ان يختم باباً واحداً من هذا
الكتاب يبتدونه بقراءة ديوان حافظ
واشعار هذا الشاعر يقرأونها باكثر
التاويلات
فهذا جميعه يوجب الصعوبة للمبتدي
وفي بلاد العجم نفسها لا يدرسون هذا
الكتاب للمبتدئين
مع كون لسانهم فارسياً وماهنا الا اعلم ما

ف	ت	ع
نمیدانم اینجا کسیکه نوهوس باشد	بلمم بوراده برکمسه که نوهوس اوله	الفایدة التی تحصل للمبتدی
ازخواندن کلستان چه منفعت میبرد	کلستان اوقومدن نه فائده حاصل ایدر	من قرایته الجلستان مع کونه حدیث
مبتدی باید اوّل لغت یاد بکیرد	مبتدی یه اوّل لغت ازبرلمک لازمدر	فینبغی اولاً علی المبتدی ان یحفظ الکلمات غایباً
بعدیک کتاب بخواندکه سهل العباره وبلسان عوام نوشته شده باشد	صکره بر کتابی اوقویدکه عبارهسی سهل ولسان عوام اوزره یازلمش اوله	ثم یقری کتاباً عباراته سهلة ویکون محرر مثل لسان الشعب
ونوش ابیات وترکیب عربی نباشد	ایچنده ابیات وعربی ترکیب اولمیه	ولا یکن فیه ابیات وترکیب عربی
ودروقت خواندن هم بتصریف واشتقاق	واوقودیغی وقت تصریف واشتقاقه	وحینما یقری ینبغی ان یمیل ذهنه للتصریف وللاشتقاق
وبحروف وکلماتیکه بجهت حصول معانی درآورند دقت بکنند	وحصول معنی ایچون کتوریلان حروفه وکلماته دقت ایلیه	ثم للاحرف والکلمات للحصول علی المعانی
وبا آنانکه فارسی دانند صحبت ومکالمه	وفارسی بلنلر ایله صحبت ومکالمه ایلیه	وان یمارس المخاطبة مع اهل المعرفة بالفارسی
واستادش هم دروقت درس کفتن	وخواجه سیده درس اوقوندیغی وقت	وعندما یدرّسه المعلم مفهماً ایاه المعانی

ف

یکدفعه که معنیش حالی کرد
بعد یکدفعه هم تا آنقدر که شاکردش
بفهمد فارسی بکو یدو لغت بپرسد
تا به بیرون آوردن معنا از عبارة قدرت
برساند وسرعت فهم نیز بحصول بیاید

بعد بنا کند بترجمه کردن درس از فارسی
بترکی واز ترکی بفارسی

این هم که قدری بحصول آمد بعد کلستان
ودیوان حافظرا بخواند

ت

بر دفعه معنالرینی تفهیم ایتدکدنصکره
بر دفعه دخی شاکردک اکلیه جغی قدر
فارسی سویلیوب ولغت سؤال ایلیه
تا عبارەدن معنا استخراجنه قدرت
حاصل ایده وسرعت فهم دخی
حصوله کله

صکره درس ترجمه ایتمکه باشلیه
فارسیدن ترکی یه وترکیدن
فارسی یه

بوده بر مقدار حصوله کلدکدنصکره
کلستان ودیوان حافظی اوقویه

ع

یخاطبه ایضاً فارسیاً علی مقدار قبوله
وفهمه سائلاً ایاه عن الکلام
لکی یقتدر التلمیذ علی استخراج معنی
العبارة ویستطیع ان یفهم حالاً

ثم یبتدی بممارسة الترجمة من الفارسی
الی الترکی وبالعکس من الترکی
الی الفارسی

وعند ما یتمرّن بذلک نوعاً فحینیذ یقرأ
الجلستان ودیوان حافظ

باب رابع

ف

س اکرچه بسر کارشما خیلی زحمت دادم
ولیکن ازبرای بنده بسیار فائده حاصل شد

تا حال هرچه که پرسیدم جوابش را درست دادید

خدا دولت شمارا زیاد بکند و مراد تان را بدهد

و سرت به بالین بیماری نیاید

ت

اکرچه ذات عالیکزه خیلی زحمت ویردم
ولکن بنده کزه چوق فائده حاصل اولدی

شمدیه دک ندصوردم ایسه جوابنی طوغری و یردیکز

خدا دولتکزی زیاده ایلسون و مرادکزی ویرسون

و باشکز کیفسزلک یاصدیغنه کلمسون

ع

وان اکن قد ثقلتُ علی علو ذاتکم
ولکن قد حصلتُ علی فائدة کلیة

والذی قد سالتکم عنه حتی الان اجبتمونی عنه صوابیًا

فالرب یزید عزکم و یهبکم مرادکم

ولا یریکم باسًا بل دائما تکونون بالصحة والحبور

ف

یک التماس دیکرهم دارم

ج بفرمایید درمقام خدمت هستیم و باسر
ومایش شما منتظریم

س بعض لغتها هست که هر روز استعمالش
مکرر واقع میشود انهارا هم بنویسید
و پول ایران چند نوع است
وانجا بجای پاره وغروش چه استعمال
میکنند همه را تحریر بفرمایید

ج بالای چشم انهارا همه بنویسم
ومعنیهاش را بزیرهاش اشارت بکنم

ت

یعنی کیفسز اولمیه سز وصحتکز دائم
اولسون

بر بشقه نیازم دها وار
بیوریکز مقام خدمتده حاضر دوریورز
وامر وارادهکزه منتظرز
بعض لغتلر وار در که هر کون استعمالی
تکرر ایدر انلری ده یازیکز
وایران اقچه‌سی قاچ نوعدر
واوراده پاره وغروش یرینه نه استعمال
ایده یورلر جمله سنی تحریر بیوریکز
بلش اوسته انلری جمله‌ٔ یازه یم
ومعنالرینی ده زیرلرینه اشارت ایده یم

ع

فبقي لي رجاً آخر لديكم
تفضلوا فنحن حاضرونَ لخدمتكم
ومستعدون لمراسيمكم واوامركم
لقد يوجدُ بعض لغاتٌ تستعمَل مكررةً
كلّ يوم فان حسن تحريرها
مع ايضاح انواع عملة العجم
وماذا يستعملون هنالك عوض البارات
والقروش فجميع هذا اكرموا بكتابته
على الراس والعين كل هذا اساكتبه
مشيراً عن المعنى بذيله

لغات متفرّقه

ف	ت	ع
امروز	بوکون	هذا الیومُ
دیروز	دونکی کون	امس الیوم البارح
پزیروز	اولکی کون	قبلَ امس
پس پریروز	دها اولکی کون	قبل اوّل امس
پستر پریروز	اندن دها اوّلکی کون	قبل قبل اوّل امس
سه روز پیش	اوچکون اول	قبل ثلاثة ایام
چهار روز پیش	درت کون اول	قبل اربعة ایام
چهار روز قبل	درت کون اول	مثله
پیش از چهار روز	مثله	مثله
چهار روز مقدم	مثله	
پنج روز قبل	بش کون اوّل	قبل خمسة ایام
شش روز قبل	التی کون اوّل	قبل ستة ایام

ف	ت	ع
فردا	یارین	غدً نهارغدٍ
پس فردا	اوبركون	بعدَغد
پسترین فردا	دها اوبركون	بعدَ نهارِ بعدغَد
چهار روزبعد	درت كون صكره	بعدَ اربعةِ ايام
بعد از چهار روز	مثله	مــثله
پس از چهار روز		
پنج وشش روزبعد	بش التی كون صكره	بعدَ خمسة اوستةِ ايام
بعد از ده روز	اون كون صكره	بعدَ عشرةِ ايام
الی اخره	الی اخره	الی آخره
امشب	بوكیجه	هذه اللیلة
دیشب	دون كیجه	لیلة امس
پریشب	اولكی كیجه	قبل لیلةِ امس
پس پریشب	دها اولكی كیجه	قبل اوّل امسِ بلیلة
پستر پریشب	اندن دخی اولكی كیجه	قبل اوّل امسِ بلیلتینِ

ف	ت	ع
سه شب پیش	اوچ کیجه مقدم	قبل ثلاث لیال
چهارشب پیش	درت کیجه مقدم	منذ اربع لیال
پنج شب پیش	بش کیجه اول وقس علیه البواقی	منذ خمس لیال
فرداشب	یارین کیجه	لیلة غد
پس فرداشب	اوبر کیجه	لیلة بعد غد
پسترین فرداشب	دها اوبر کیجه	بعد غد بلیلتین
چهارشب بعد	درت کیجه صکره	بعد اربع لیال
بعد از چهارشب	مثله	مثله
بعد از پنج شب	بش کیجه صکره وقس علیه البواقی	عقب خمس لیال
این ماه	بو آی	هذا الشهر
ماه گذشته	کچن آی	الشهر الماضی
دوماه قبل	ایکی آی اول	قبل بشهرین
داماه پیش	مثله	مثله
پیش از سه ماه	اوچ آی اول	قبل ثلاثة اشهر

ف	ت	ع
پیش از چهار ماه	درت آی اوّل	قبل اربعة اشهر
پیش از پنج ماه	بش آی اوّل وقس علیه البواقی	قبل خمسة اشهر
ماه آینده	کلدجک آی	الشهر الآتی
دو ماه بعد	ایکی آی صکره	بعد شهرین
بعد از سه ماه	اوچ آی صکره	بعد ثلاثة اشهر
امسال	بو ییل	هذه السنة
سال گذشته	کچن ییل	السنة الماضیة
پیرار سال	اوّلکی ییل	قبل السنة الماضیة
پس پیرار سال	دها اولکی ییل	قبل السنة الماضیة بسنة
سال آینده	کلدجک ییل	السنة الآتیة
بعد از دو سال	ایکی ییل صکره	بعد سنتین
بعد از سه سال	اوچ ییل صکره	بعد ثلاث سنین
بعد از صد سال	یوز ییل صکره	بعد مایة سنة (مئة)
یکسال و دو ماه کم	بر ییلدن ایکی آی اکسک	سنة الّا شهرین

ف	ت	ع
دوماه وسه روزکم	ایکی ایدن اوچکون اکسک	شهران الا ثلاثة ایام
یکماه ودوسه روزکم	برآیدن ایکی اوچکون اکسک	شهر الا یومین ثلاثة
چهار ماه ودوسه روزپیش	درت ایدن ایکی اوچکون زیاده	اربعة اشهر ویومین ثلاثة
پنج ماه دوروزبالا	بش آیدن اون کون زیاده	خمسة اشهر وعشرة ایام
یکسال ونیم	بربچق ییل	سنة ونصف
یکماه ونیم	بربچق آی	شهر ونصف
یکدمه	برنفسلك	لحظة
یکروزه	برکونلك	یومیه
دوروزه	ایکی کونلك	یومیتین
سه روزه	اوچ کونلك	ثلاث یومیات
سی روزه	اوتوزکونلك	ثلاثون یومیة
یکماهه	برایلق	شهریة
دوماهه	ایکی آیلق	شهریتین
سه ماهه	اوچ آیلق	ثلاث شهریات

ف	ت	ع
یکساله	بر ییللق	سنویةٌ
دوساله	ایکی ییللق	سنویتان
سه ساله	اوچ ییللق	ثلاث سنویاتٍ
ده ساله	اون ییللق	عشر سنویات
چهارده ساله	اون درت ییللق	اربع عشرة سنویاتٍ
پیره مرد هفتاد ساله	یتمش یاشنده اختیار آدم	شیخٌ عمره سبعون سنة
پیره زن هشتاد ساله	سکسان یاشنده قوجه قاری	امرأة عجوزة تبلغ من العمر ثمانون سنةً
جوان هژده ساله	اون سکز یاشنده جوان	شابٌ یبلغ من العمر ثمانیة عشر سنة
طفل شش ساله	التی یاشنده چوجق	غلامٌ عمره ست سنواتٍ
کودک شش ساله	مثله	مثله
یک	بر	واحدٌ أحدٌ واحدة أحدی
دو	ایکی	اثنانِ اثنتانِ
سه	اوچ	ثلاثة ثلاثٌ
چهار	درت	اربعةٌ اربعٌ

ف	ت	ع	
پنج	بش	خمسةٌ	خمسٌ
شش	التی	ستةٌ	ستٌ
هفت	یدی	سبعةٌ	سبعٌ
هشت	سکز	ثمانیةٌ	ثمانٍ
نه	طقوز	تسعةٌ	تسعٌ
ده	اون	عشرةٌ	عشرٌ
یازده	اون بر	احدی عشرَ	احدَ عشرةَ
دوازده	اون ایکی	اثنتاعشرَ	اثناعشرةَ
سیزده	اون اوچ	ثلاثةَ عشرَ	ثلاثَ عشرةَ
چهارده	اون درت	اربعةَ عشرَ	اربعَ عشرةَ
پانزده	اون بش	خمسةَ عشرَ	خمسَ عشرةَ
شانزده	اون التی	ستةَ عشرَ	ستَّ عشرةَ
هفتده	اون یدی	سبعةَ عشرَ	سبعَ عشرةَ
هژده	اون سکز.	ثمانیةَ عشرَ	ثمانی عشرةَ

ف	ت	ع	ع
نوزده	اون طقوز	تسعةَ عشرَ	تسعَ عشرةَ
بيست	يكرمی	عشرونَ	عشرين
بيست و يك	يكرمی بر	واحد وعشرونَ	واحد وعشرين*
بيست ودو	يكرمی ايكی	اثنان وعشرونَ	اثنين وعشرين
بيست و پنج	يكرمی بش	خمسةٌ وعشرونَ	خمسةٍ وعشرين
سی	اوتوز	ثلاثونَ	ثلاثين
چهل	قرق	اربعونَ	اربعين
پنجاه	اللی	خمسونَ	خمسين
شصت	التمش	ستون	ستين
هفتاد	يتمش	سبعون	سبعين
هشتاد	سكسان	ثمانون	ثمانين
نود	طقسان	تسعون	تسعين
صد	يوز	مِئة* (هذه صحة كتابتها ضبطًا)	
صد وپنجاه	يوز اللی	مأية وخمسون	مأية وخمسين

* بالواو في حالة الرفع وبالياء في حالتي النصب والخفض

ف	ت	ع	
صدوشصت وپنج	یوزالتمش بش	مأیةٌوخمسةٌوستون	مأیةٍوخمسةٍوستین
دوصد	ایکی یوز	مأیتانِ	مأیتینِ
سیصد	اوچیوز	ثلاث مأیة	
پانصد	بشیوز	خمسمأیةٍ	
هفت صدوپنجاه	یدییوزاللی	سبعمأیةٍ	
هزار	بیک	الفٌ	
هزاروپانصد	بیک بشیوز	الفوخمسمایةٍ	
دوهزار	ایکیبیک	الفان	الفین
سه هزار	اوچ بیک	ثلاثةآلاف	
ده هزار	اون بیک	عشرة آلافٌ	
پنجاه هزار	اللی بیک	خمسون الفاً	
صدهزار	یوزبیک	میةألفٍ	
دویست هزار	ایکییوزبیک	مأیتاالفٍ*	میتی الفٍ
دولک	مثله	مثله	

* تحذف النون من المثنى والجمع للاضافة

پنج لک

ف	ت	ع		
پنج لک	بشیوز بیک	خمسمایة الف		
یک کرور	مثله	مثله		
دو کروز	اون کره یوز بیک	عشر مرات مایة الف		
یک میلیون	مثله	مثله		
نیم شاهی	بش پاره	خمس فضة		
یک شاهی	اون پاره	عشر فضة		
دوشاهی	یکرمی پاره	عشرون بارة	عشرین بارة	
یک ستار	مثله	مثله		
سه شاهی	اوتوز پاره	ثلاثون بارة	ثلاثین بارة	
یک عباسی	برغروش	قرش واحد	قرشا	قرش
چهارشاهی	مثله	مثله		
دوسنار	مثله	مثله		
پنج شاهی	اللی پاره	خمسون فضة		
سه سنار	التمش پاره	ستون فضة		

ف	ت	ع
هفت شاهی	یتمش پاره	سبعون فضةً
مشت شاهی	ایکی غروش	قرشان قرشین
نه شاهی	طقسان پاره	تسعون فضةً
ده شاهی	یوز پاره	مأیة فضة
سه عباسی	اوچ غروش	ثلاث قروش
هزار دینار	بش غروش	خمس قروش
دو هزار	اون غروش	عشر قروش
سه هزار	اون بش غروش	خمس عشرة قرشاً
چهار هزار	یکرمی غروش	عشرون قرشاً
هشت هزار	قرق غروش	اربعون قرشاً
ده هزار	اللی غروش	خمسون قرشاً
دو تومن	یوز غروش	مأیة قرش
ده تومن	بشیوز غروش	خمسمأیة قرش
صد تومن	بشبیک غروش	خمسة آلاف قرش

ف	ت	ع
هزار تومن	اللی بیک غروش	خمسون الف قرش
صدهزار تومن	اون بیک کیسه	عشرة آلاف کیس
یک کرور	بش یوز بیک تومنکه اللی بیک کیسه	خمسون الف کیس
برخواست	قالقدی	قامَ
پاشد	مثله	مثله
نشست	اوطوردی	جلسَ
دوزانو نشست	دیزچوکدی	رکعَ
چارزانو نشست	بغداش قوردی	تربعَ
مربع نشست	مثله	مثله
پادراز کرد	ایاق اوزاتدی	مدّ الارجلَ
پاش را دراز کرد	ایاغن اوزاتدی	مدّ رجله
پاهاش را دراز کرد	ایاقلرینی اوزاتدی	مدّ رجلیه
خوابید	یاتدی	نامَ
درازشد	اوزاندی	طولَ

ف	ت	ع
تکیه کرد	طیاندی	استندَ —— اتکا
لم داده شد	مسئله	مسئله
دم رو خوابید	یوزی قیون یاتدی	نامَ علی وجهه
والمیده است	ایاغنی اوزادوب یاتمشدر	نامَ مادّاً رجلیه
سر بالا خوابید	ارقه‌سی اوستی یاتدی	نامَ علی ظهره
طاق داز خوابید	مسئله	مسئله
یک پهلو خوابید	یان اوستنه یاتدی	نامَ علی جنبه — علی خاصرته
پیش نشست	ایلرو اوطوردی	جلسَ قدام —— فی الاولی
پیشش نشست	اوکنه اوطوردی	جلسَ امامه
پهلوش نشست	یاننه اوطوردی	جلسَ بالقرب منه
پس نشست	کرو اوطوردی	جلسَ وراءً (فی الاخر)
عقب نشست	مسئله	مسئله
خوابید	اویودی	نامَ — غفی
خوابش برد	اویقویه واردی	نعسَ

ف	ت	ع
خوابش گرفت	اویقوسی گلدی	نعسان ـــ جاء النعاس
چورت میزند	او یوقلیور	یسکع
حرف میزند	صحبت ایده یور	یتحدث
حدس میزند	ظن ایده یور	یظن
رنگ میزند	بویایور	یصبغ ـ یدهن
شابوط میزند	اصلق چالیور	یصفر
بانگ میزند	چاغریور	یزعق ـــ یستدعی
آواز میکند	مثله	مثله
کول میزند	آلدادیور	یحاول ـــ یماطل
پشت سرش حرف میزند	ارقه سندن لقردی سویلیور یعنی غیبت ایده یور	یحکی بحقه ـــ یتکلم بالنمیمه
تمام شد	تمام اولدی	تم
بختام واصل شد	ختامه واصل اولدی	اختتم
انتها پذیرفت	انتها قبول ایتدی یعنی تمام اولدی	انتهی

بو بابده ماضی مضارعلریله برابر بعض مصادر فارسیه تحریر
اولنوب زیرلرینه معنالری دخی ترقیم اولنمشدر *

مصدر	مضارع	ماضی	مصدر	مضارع	ماضی	مصدر	مضارع	ماضی
ع			ت			ف		
تریبحاً	یربح	ربح	راحت ایتمک	راحت ایدر	راحت ایتدی	آسودن	آساید	آسود
رمیاً	یرمی	رمی	آتمق	آتار	آتدی	انداختن	اندازد	انداخت

*ان المصدر فی العربی واجب ان یقع ثالث الثانی تصریف فعله وان یکن هو الاصل فی الاشتقاق حسبما ذهب الیه البصریون فیقولون مثلا ضرب یضرب ضرباً فاذا یلزم تقدیم المضارع علی المصدر فی اللفظ وذلک لسبب جوهری وهو العمل لان الفعل یعمل ولا یعمل به فالذی یعمل ولا یعمل به له التقدم رتبة ولذلک قدموا الفعل علی المصدر فاذاً علی النسق العربی یجب تقدیم الفعل وهکذا نقل ربح یربح تربیحاً

آراست

ف ماضی	ف مضارع	ف مصدر	ت ماضی	ت مضارع	ت مصدر	ع ماضی	ع مضارع	ع مصدر
آراست	آراید	آراستن	تزیین ایتدی	تزیین ایدر	تزیین ایتمک	زیّنَ	یزیّنُ	تزییناً
آشامید	آشامد	آشامیدن	ایچدی	ایچر	ایچمک	شرِبَ	یشرَبُ	شرباً
اندوخت	اندوزد	اندوختن	قزاندی	قزانور	قزانمق	کسبَ / ربحَ	یکسبُ / یربحُ	کسباً / ربحاً
آرامید	آرامد	آرامیدن	دکلندی	دکلنور	دکلنمک	استراحَ	یستریحُ	استراحةً
افتاد	افتد	افتادن	دوشدی	دوشر	دوشمک	وقعَ / سقطَ	یقعُ / یسقُطُ	وقوعاً / سقوطاً
اندود	انداید	اندودن	بولاشدردی	بولاشدرر صوار	بولاشدرمق	وسّخَ	یوسّخُ	توسیخاً
آزمود	آزماید	آزمودن	تجربه ایتدی	تجربه ایدر	تجربه ایتمک	جرّبَ	یجرّبُ	تجربةً
افراخت	افرازد	افراختن	یوقاری قالدردی	یوقاری قالدیریر	یوقاری قالدرمق	رفعَ / نهضَ	یرفعُ / ینهضُ	رفعاً / نهضاً
انکاشت	انکارد	انکاشتن	ظنّ ایتدی	ظنّ ایدر	ظنّ ایتمک	ظنّ قلسَ	یظنّ یقیسُ	ظنّاً قیاساً

ف ماضی	ف مضارع	ف مصدر	ت ماضی	ت مضارع	ت مصدر	ع ماضی	ع مضارع	ع مصدر
انکیخت	انکیزد	انکیختن	قوپاردی	قوپارر	قوپارمق	قَطَفَ	یقطفُ	قطفاً
افزود	افزاید	افزودن	آرتدی وآرتردی	آرترو آرتریر	آرتمق وآرترمق	ترقّی	یترقّی	ترقّیاً
						ارتقی	یرتقی	ارتقاء
آمد	اید	آمدن	کلدی	کلور	کلمك	جاءَ	یجیءُ	مجیئاً
بارید	بارد	باریدن	یاغدی	یغار	یاغمور یاغمق	مطرَ	یمطرُ	مطراً
پخت	پزد	پختن	پشوردی	پشورر	پشورمك	طبخَ	یطبخُ	طبخاً
برکشت	برکردد	برکشتن	کیرودوندی	کیرودونر	کیرودونمك	رجعَ	یرجعُ	رجوعاً للورا
آویخت	آویزد	آویختن	آصدی	آصر	آصمق	علقَ	یعلقُ	تعلیقاً
افشاند	افشاند	افشاندن	صاچدی	صاچار	صاچمق	طارَ	یطیرُ	طیراناً
						نثرَ	ینثرُ	نثراً
آموخت	آموزد	آموختن	اوکرندی	اوکرنور	اوکرنمك	تعلّمَ	یتعلّمُ	تعلّماً
بازی کرد	بازی کند	بازی کردن	اوینادی	اوینار	اوینامق	لعبَ	یلعبُ	لعباً

بخشید

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
						اعطأ	يعطي	اعطاء
بخشید	بخشد	بخشیدن	باغشلدی	باغشلار	باغشلمق	اوهبَ	يوهب	ايهابًا
						وهب	يهبُ	هبةً
پرورد	پرستد	پروردن	طاپدی	طاپار	طاپمق	عبدَ	يعبد	عبادةً
						شعّلَ	يشعّلُ	تشعيلًا
افروخت	افروزد	افروختن	شعله‌لندردی	شعله‌لندیرر	شعله‌لندرمک	ولّعَ	يولّعُ	توليعًا
						اوقعَ	يوقعُ	ايقاعًا
افکنند	افکنند	افکنندن	دوشردی	دوشورر	دوشورمک	اسقطَ	يسقطُ	اسقاطًا
						خلطَ	يخلطُ	خلطًا
آمیخت	آمیزد	آمیختن	قارشدردی	قاریشور	قارشدرمق	اخلطَ	يخلطُ	اخلاطًا
						خلّط	يخلّطُ	تخليطًا
پاشید	پاشد	پاشیدن	صاچدی	صاچار	صاچمق	طارَ	يطيرُ	طيرًا

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
پذیرفت	پذیرد	پذیرفتن	قبول ایتدی	قبول ایدر	قبول ایتمک	قبلَ	یقبلُ	قبولاً
پرورد	پرورد	پروردن	بسلدی	بسلر	بسلمک	ربّی	یربی	تربیةً
آفرید	آفریندر	آفریدن	یراتدی	یرادر	یراتمق	خلقَ	یخلق	خلقاً وخلقةً
آلود	آلاید	آلودن	بولاشدردی	بولاشدرر	بولاشدرمق	لوثَ	یاوثُ	تلویثاً
بافت	بافد	بافتن	طوقودی	طوقور	طوقومق	نسجَ	ینسجُ	نسجاً
پرسید	پرسد	پرسیدن	صوردی	صورار	صورمق	سألَ	یسألُ	سؤالاً
پرید	پرد	پریدن	اوچدی	اوچار	اوچمق	طارَ	یطیرُ	طیراً وطیراناً
برید	برد	بریدن	کسدی	کسر	کسمک	قطعَ	یقطعُ	قطعاً
پنداشت	پندارد	پنداشتن	ظن ایتدی	ظن ایدر	ظن ایتمک	ظنّ	یظنُ	ظناً
چایید	چاید	چاییدن	اوشدی	اوشور	اوشومک	بردَ	یبردُ	برداً
خوابید	خوابد	خوابیدن	اویودی	اویور	اویومق	نامَ	ینامُ	نوماً
خورد	خورد	خوردن	یدی	یر	یمک	اکلَ	یاکلُ	اکلاً

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
						جلبَ	يجلبُ	جلبًا
برد	برد	بردن	كوتوردی	كوتورر	كوتورمك	احضرَ	يحضر	احضاراً
بود	بود	بودن	اولدی	اولور	اولمق	كانَ	يكونُ	كيانًا وكونًا
						خافَ	يخافُ	خوفًا
ترسيد	ترسد	ترسيدن	قورقدی	قورقار	قورقمق	تخوّفَ	يتخوّفُ	تخوفًا
						فحصَ	يفحص	فحصاً
جست	جويد	جستن	آرادی	آرار	آرامق	فتّشَ	يفتّشُ	تفتيشاً
خواست	خواهد	خواستن	استدی	استر	استمك	ارادَ	يريدُ	ارادةً
						طلبَ	يطلبُ	طلبًا
بست	بندد	بستن	باغلدی	باغلر	باغلمق	ربطَ	يربطُ	ربطًا
پوشيد	پوشد	پوشيدن	كيدی واورتدی	اورتر	كيمك واورتمك	لبسَ	يلبسُ	لبسًا
						تغطّی	يتغطّی	تغطيًا

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
توانست	تواند	توانستن	قادراولدی	قادراولور	قادراولمق	اقتدرَ	یقتدرُ	اقتداراً
جنبید	جنبد	جنبیدن	قملدادی	قملدار	قملدامق	حرکَ	یحرکُ	تحریکاً
خواند	خواند	خواندن	اوقودی	اوقور	اوقومق	قرأ	یقرأ	قراءة
داد	دهد	دادن	ویردی	ویرر	ویرمک	عطی	یعطی	اعطاء وعطاء
پسندید	پسندد	پسندیدن	بکندی	بکنور	بکنمک	استحسنَ	یستحسنُ	استحساناً
						لثمَ	یلثمُ	لثماً
بوسید	بوسد	بوسیدن	اوپدی	اوپر	اوپمک	باسَ	یبوسُ	بوساً
						قبّلَ	یقبّلُ	تقبیلاً
خرامید	خرامد	خرامیدن	صالندی	صالنیور	صالنمق	تخرطَ	یتخرطُ	تخرطاً
داشت	دارد	داشتن	طوتدی	طوتار	طوتمق	مسکَ	یمسکُ	مسکاً
دانست	داند	دانستن	بلدی	بلور	بلمک	عرفَ	یعرفُ	معرفةً

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
						ظَهَرَ	یظهرُ	ظهوراً
دمید	دمید	دمیدن	ظاهراولدی	ظاهراولور	ظاهراولمق	تظهّرَ	یتظهّرُ	تظهّراً
						تظاهرَ	یتظاهرُ	تظاهراً
رفت	رو ید	رفتن	سپوردی	سپورر	سپورمک	کنسَ	یکنسُ	کنساً وکنّاً
رنجید	رنجد	رنجیدن	اینجندی	اینجنیور	اینجنمک	تأذّی	یتأذّی	تأذّیا
درید	درد	دریدن	یرتدی	یرتار	یرتمق	شقّ	یشقّ	شقّاً
دوید	دود	دو یدن	قوشدی	قوشار	قوشمق	رکضَ	یرکضُ	رکضاً
راند	راند	رندن	سوردی	سورر	سورمک	حفّ	یحفّ	حفّاً
رست	روید	رستن	بتدی	بتر	بتمک	نبتَ	ینبتُ	نبتاً
ریخت	ریزد	ریختن	دوکدی	دوکر	دوکمک	کبَّ	یکبُّ	کبّاً
						سکبَ	یسکبُ	سکباً
ساخت	سازد	ساختن	یاپدی	یاپار	یاپمق	عملَ	یعملُ	عملاً

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
دریافت	دریابد	دریافتن	اکلدی	اکلر	اکلنمق	فهم تفهم	یفهم تفهم	فهماً تفهماً
دوخت	دوزد	دوختن	دیکدی	دیکر	دیکمک	خیط	یخیط	خیاطة
رسید	رسد	رسیدن	ایرشدی	ایریشور	ایرشمک	وصل	یصل	وصولاً
رفت	رود	رفتن	کیتدی	کیدر	کیتمک	ذهب	یذهب	ذهاباً
ستود	ستاید	ستودن	مدح ایتدی	مدح ایدر	مدح ایتمک	مدح	یمدح	مدحاً
دزدید	دزدد	دزدیدن	چالدی	چالار	چالمق	سرق	یسرق	سرقة
دید	بیند	دیدن	کوردی	کورر	کورمک	نظر	ینظر	نظراً
ربود	رباید	ربودن	قاپدی	قاپار	قاپمق	اختلس	یختلس	اختلاساً
رمید	رمد	رمیدن	اورکدی	اورکر	اورکمک	تنفر	یتنفر	تنفرا
زد	زند	زدن	اوردی	اورر	اورمق	ضرب	یضرب	ضرباً
سوخت	سوزد	سوختن	یاندی ویاقدی	ینار و یاقار	یانمق ویاقمق	حرق / احترق	یحرق / یحترق	حرقاً / احتراقاً

ف ماضی	ف مضارع	ف مصدر	ت ماضی	ت مضارع	ت مصدر	ع ماضی	ع مضارع	ع مصدر
سوکندخورد	سوکندخورد	سوکندخوردن	یمین ایتدی	یمین ایدر	یمین ایتمک	حلفَ قسمَ	یحلفُ یقسمُ	حلفاً قسماً
شد	شود	شدن	اولدی	اولور	اولمق	صارَ	یصیرُ	صیرورةً
شمرد	شمارد	شمردن	صایدی	صایار	صایمق	عدَّ	یعدُّ	عداً
فرمود	فرماید	فرمودن	بیوردی	بیورر	بیورمق	امرَ	یامرُ	أمراً
کذاشت	کذارد	کذاشتن	براقدی	براقور	براقمق	ترکَ	یترکُ	ترکاً
سیرشد	سیرشود	سیرشدن	طویدی	طویار	طویمق	شبعَ	یشبعُ	شبعاً
شست	شوید	شستن	ییقادی	ییقار	ییقامق	غسلَ	یغسلُ	غسلاً
فریفت	فریبد	فریفتن	آلداتدی	آلدادر	آلداتمق	غشَّ	یغشُّ	غشاً
کاست	کاهد	کاستن	اکسلدی	اکسیلور	اکسلمک	نقصَ	ینقصُ	نقصاناً
کداخت	کدازد	کداختن	اریدی	اریر	اریمک	ذابَ	یذوبُ	ذواباً وذوباناً
شکست	شکند	شکستن	قیردی	قیرار	قیرمق	کسرَ	یکسرُ	کسراً
فرسود	فرساید	فرسودن	اسکیدی	اسکیر	اسکیمک	عتقَ	یعتقُ	عتاقةً

ف ماضی	ف مضارع	ف مصدر	ت ماضی	ت مضارع	ت مصدر	ع ماضی	ع مضارع	ع مصدر
فهمید	فهمد	فهمیدن	اکلدی	اکلر	اکلمق	فهمَ	یفهمُ	فهماً
کاشت	کارد	کاشتن	اکین اکدی	اکین اکر	اکین اکمک	زرعَ	یزرعُ	زرعاً وزراعةً
کذشت	کذرد	کذشتن	کچدی	کچر	کچمک	مرّ	یمرّ	مروراً
شتافت	شتابد	شتافتن	عجله ایتدی	عجله ایدر	عجله ایتمک	عجلَ	یعجلُ	عجلةً
شناخت	شناسد	شناختن	اکلادی	اکلار	اکلامق	عرفَ	یعرفُ	معرفةً
فرستاد	فرستد	فرستادن	کوندردی	کوندرر	کوندرمک	ارسلَ ابعثَ	یرسلُ یبعثُ	ارسالاً ابعاثاً
فشرد	فشارد	فشردن	صقدی	صیقار	صقمق	زرکَ عصرَ	یزرکُ [یعصر]	زرکاً عصراً
کشت	کشد	کشتن	اولدردی	اولدرر	اولدرمک	قتلَ	یقتلُ	قتلاً
کردید	کردد	کردیدن	دوندی	دونر	دونمک	عادَ	یعودُ	عودةً
کریخت	کریزد	کریختن	قاچدی	قاچار	قاچمق	هربَ فرّ	یهربُ یفرّ	هرباً فراراً
کشاد	کشاید	کشادن	آچدی	آچار	آچمق	فتحَ	یفتحُ	فتحاً

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
لرزید	لرزد	لرزیدن	دترردی	دترر	دترمک	رجفَ	يرجفُ	رجفًا
ماند	ماند	ماندن	قالدی	قالور	قالمق	بقی	يبقی	بقاءً وابقًا
نشست	نشیند	نشستن	اوطوردی	اوطورر	اوطورمق	قعدَ	يقعدُ	قعودا
						جلس	يجلسُ	جلوسًا
نهاد	نهد	نهادن	قویدی	قور	قورمق	وضعَ	يوضعُ	وضعاً
گزید	گزد	گزیدن	اصردی	اصرر	اصرمق	عضَّ	يعضُّ	عضاً
کشید	کشد	کشیدن	چکدی	چکر	چکمک	شدَّ مدَّ	يشدُّ يمدُّ	شداً مداً
						سحبَ	يسحبُ	سحباً
لغزید	لغزد	لغزیدن	سورچدی	سورچر	سورچمک	نعسَ	ينعسُ	نعسًا
مکید	مکد	مکیدن	امدی	امر	اممک	مصَّ	يمصُّ	مصًّا
نمود	نماید	نمودن	کوستردی	کوسترر	کوسترمک	رأى	يورى	ارأية وري
کند	کند	کندن	قازدی	قازار	قازمق	حفرَ	يحفرُ	حفرًا

ف ماضی	ف مضارع	ف مصدر	ت ماضی	ت مضارع	ت مصدر	ع ماضی	ع مضارع	ع مصدر
کوشید	کوشد	کوشیدن	چالشدی	چالشور	چالشمق	سعی	یسعی	سعیاً
نوشت	نویسد	نوشتن	یازدی	یازار	یازمق	کتب	یکتبُ	کتابةً
وزید	وزد	وزیدن	اسدی	اسر	اسمك	هبَّ	یهبُّ	هبّاً
						نفخ	ینفخُ	نفخا
کسترد	کسترد	کستردن	دوشدی	دوشر	دوشمك	فرش	یفرشُ	فرشاً
مالید	مالد	مالیدن	سوردی	سورر	سورمك	مسح	یمسح	مسحا
نالید	نالد	نالیدن	اكلدی	اكلر	اكلمك	عنّ	یعنّ	عنینا
نوشید	نوشد	نوشیدن	ایچدی	ایچر	ایچمك	شربَ	یشربُ	شربا
هراسید	هراسد	هراسیدن	قورقدی	قورقار	قورقمق	ارتعبَ	یرتعبُ	ارتعابا ورعبا
یافت	یابد	یافتن	بولدی	بولور	بولمق	وجدَ	یجدُ	وجودا

تمّت

